

HANUCA 5755

Mesajul președintelui României

Domnului Academician Profesor Doctor Nicolae Cajal
Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

În aceste zile, când evreii de pretutindeni sărbătoresc Hanuca 5755 - simbol al luminii, adevărului, dreptății și eliberării de sub asuprire - îmi face plăcere de a vă transmite Dumneavoastră și întregii populații evreiești din România cordiale felicitări și urări de sănătate și prosperitate.

Comunitatea evreiască din țara noastră a fost întotdeauna alături de frământările și idealurile poporului român, și-a adus contribuția la soluționarea problemelor societății, la dezvoltarea științei, culturii, artei și economiei românești, și-a manifestat loialitatea și devotamentul față de România.

Folosesc acest prilej pentru a vă încredința că populației evreiești din țara noastră i se vor asigura aceleași drepturi și libertăți care sunt garantate tuturor cetățenilor, că vom lupta pentru apărarea statului de drept, a democrației și vom combate extremismul, xenofobia și antisemitismul.

Sărbători ferice!

ION ILIESCU

Președintele României

Scrisoarea adresată de Guvernul României

Celebrarea în acest an, între 27 noiembrie - 5 decembrie 1994, a uneia dintre cele mai importante sărbători ale religiei mozaice - Hanuca („Sărbătoarea luminii”) - îmi oferă prilejul de a transmite Comunității Evreiești din România, din partea Guvernului și a mea personal, călduroase felicitări. În acest moment sărbătoresc, împărțim împreună cu dumneavoastră emoția și bucuria cu care evreii din țara noastră rememorează un moment de răscruce din istoria lor.

Serbarea de Hanuca („Sărbătoarea luminii”) s-a înscris în tradiția iudaică ca o permanentă a trăirii credinței, în pofida tuturor vicisitudinilor și opresiunilor pe care le-a avut de îndurat poporul lui Israel. Ea este în același timp o celebrare a forței adevărului, dragostei de oameni și înfrățirii între popoare.

Evidențiem și cu acest prilej faptul că în România - potrivit Constituției și legilor țării - statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice, religioase.

Relevăm rolul și contribuția importantă pe care le are Comunitatea Evreiască pe pământul României, și care, alături de celelalte minorități naționale, se bucură de toate drepturile, înțelegerea, toleranța și omnia de care poporul român a dat întotdeauna dovadă.

Fie ca lumea în care trăim să devină, așa cum își doresc toți cei cărora le sunt scumpe valorile civilizației și umanismului, un spațiu al fraternității și respectului tuturor culturilor, o lume a păcii și colaborării internaționale.

În numele Guvernului, doresc să asigur Federația Comunităților Evreiești de întregul sprijin al Executivului pentru ca împreună cu toți cetățenii României să aducă o contribuție sporită la accelerarea reformelor, la făurirea statului de drept și consolidarea democrației românești.

Adresez, încă o dată, sincere felicitări Federației Comunităților Evreiești din România, domnului Președinte academician Nicolae Cajal, împreună cu urarea de multă sănătate și succese depline pentru propășirea patriei comune - România

Prim-ministru,

NICOLAE VĂCĂROIU

UN ȘABAT CU TRIPLĂ SEMNIFICAȚIE

O pericloasă incitantă, o zi de Roș-Hodes și noblețea unui Șabat Hanuca

Este rar în calendarul iudaic să ai în același Șabat prilejul de a sărbători trei evenimente iudaice majore, de fapt de a face trei lecturi biblice diferite. Dar pentru fiecare om legat de iudaism, o lectură biblică, înțeleasă sau explicată, e o adevărată sărbătoare. Și iată că în acest Șabat 30 Kislev 5755 (3 decembrie 1994) s-au acumulat trei lecturi fascinante, prilejuate de trei evenimente memorabile.

Este, în primul rând, Șabatul în care se citește dramatica pericloasă MIKETS, în care visele ciudate ale faraonului Egiptului (toți cei mari au vise ciudate) sunt tălmăcite doar de înțeleptul Iosef, fiul lui Israel, cel pe nedrept aruncat în temniță. Și nu numai că acesta tălmăcește visele, dar și găsește „soluții” pentru salvarea egiptenilor de la foametea pe-și aștepta. Să reținem: un evreu salvează

faraonul de un coșmar și pe egipteni de foamete, ceea ce nu împiedică pe urmașul aceluiași faraon și pe urmașii mai-marilor Egiptului să reducă la sclavie pe urmașii

HAIM ZWI HALEVI RIEMER

Continuare în p. 5

ÎN ACEST NUMĂR:

- **BETINIO DIAMANT:** O carte a lui Menahem Begin în traducere românească pag. 2
- **HORIA DELEANU:** Iar despre Mihoeles pag. 3
- **SILVIU SANIE:** Arta pietrelor funerare evreiești pag. 6
- **ANTON CELARU:** Corespondență din New-York pag. 2
- **EMANUEL MIHAILOVICI:** Cu Hershale Ostropolier prin Europa pag. 3

1 DECEMBRIE

Ziua Națională a României

Identificându-se cu aspirațiile poporului român, în mijlocul căruia trăiește de veacuri, populația evreiască din România sărbătorește și în acest an, la 1 Decembrie, împreună cu toți cetățenii patriei comune, Ziua Marii Uniri, consacrate a aspirației de secole a provinciilor care de veacuri năzuiau spre alipirea la țara-mamă.

Evreii din România au fost și continuă să fie mereu alături de durerile și bucuriile poporului român. Chiar Proclamația de la Alba Iulia a fost salutăată, în zilele imediat următoare, de o declarație a evreilor din Transilvania, care și-au exprimat emoția de a trăi o asemenea clipă de mare înălțare sufletească, clipă pentru care s-au jertfit laolaltă, români și evrei, în Războiul pentru Întregire. Aceleași sentimente au fost împărtășite și de evreii din Basarabia și Bucovina, în momentul proclamării Unirii. Loiali și devotați țării natale, României, evreii de aici au urmat și urmează îndemnul profetului Irmiahu, atunci când li s-a impus calea Diasporei: „Să acționați pentru binele cetății în care vă aflați, căci de binele ei depinde și binele vostru!”. Cetatea care dă dreptul evreilor de-a exista, dreptul la identitatea națională și religioasă, egalitatea cu toți cetățenii ei este și cetatea lor. Această afirmație are acoperire în fapte.

Mii de evrei au contribuit la crearea unor noi așezări în țară, fiind chemați și încurajați în acest scop de domnitori și de boieri, mulți au creat și au dezvoltat importante întreprinderi industriale și comerciale, au venit ca medici și traducători, cercetători și oameni de știință, profesori, farmaciști etc.

Au participat la războaiele de apărare a țării și, la nevoie, s-au jertfit pentru ea. Printre eroii care au murit pentru câștigarea suveranității statului român, la 1877, pentru unificarea sa în războiul din 1916-1918, s-au aflat nenumărați evrei. O listă completă a lor, a celor care au luptat și au fost decorați, în viață sau post-mortem, pentru vitejia și abnegația de care au dat dovadă în lupte grele, se află la intrarea Templului Coral din București. La cimitirele evreiești din Capitală și din diferite orașe ale țării sunt alei ale eroilor evrei care s-au jertfit pentru România. La Marea Unire de la 1 Decembrie ne-am dat și noi obolul pentru ca acest deziderat de veacuri al poporului român să prindă viață.

În statul democrat de drept pe cale de constituire în țara noastră, dorim să trăim în bună înțelegere cu toți fiii patriei, aparținând atât populației majoritare, cât și celor minoritare, să luptăm alături de toți cei de bună credință împotriva oricăror forme de discriminare etnică, împotriva xenofobiei și a antisemitismului.

De Ziua Unirii, ne alăturăm bucuriei întregului popor român, sărbătorind-o împreună, continuând să contribuim și azi - când, din punct de vedere numeric, am rămas o comunitate mică - la propășirea patriei comune, România.

80 DE ANI de binefăcătoare activitate a „JOINT“-ului

Cunoscut popular sub numele de „Joint”, Comitetul de Distribuire a Fondurilor Americane pentru Alinarea Suferințelor Evreiești de Război a fost fondat la 27 noiembrie 1914, sub președinția lui Felix M. Warburg. Alarmat de suferințele evreilor din timpul războiului, un grup de evrei bogați, originari din Germania, în frunte cu Jacob H. Schiff, Louis Marshall și Felix M. Warburg, au înființat, în S.U.A. la 24 octombrie 1914, Comitetul American de Alinare a Suferințelor Evreiești. Împreună cu Comitetul Central de Alinare, fondat, în același timp, de lideri religioși, „Joint“-ul a fost constituit pentru a distribui fondurile adunate de ambele organisme. La cele două s-a adăugat Comitetul de Ajutorare a Oamenilor (1915) JDC a fost denumit Comitetul „Joint” datorită

celor trei comisii separate de asistență, reprezentând majoritatea evreimii americane din acel timp. În perioada primului război mondial, „Joint“-ul a cheltuit 14 937 783 de dolari pentru ajutorarea evreilor din Palestina aflată sub mandat britanic. Sute de mii de evrei din Polonia evacuați cu forța din casele lor de către ruși și, de asemenea, evrei din zonele de ocupație germană a Poloniei au primit ajutoare din partea „Joint“-ului. Prin intrarea în război a S.U.A., în 1917, datorită cărui fapt transferul de asistență nu s-a mai putut face direct, Departamentul de Stat al S.U.A. a acordat „Joint“-ului posibilitatea să stabilească o agenție în Olanda neutră, de unde s-au distribuit ajutoare.

În anii 1919 și 1920, „Joint“-ul a trimis un lot de asistență socială, condusă de Boris D. Bogen, să ajute evreii refugiați din Polonia și Ucraina, terorizați de pogromuri; a cheltuit 22,7 milioane de dolari pentru funcționarea unor instituții de sănătate și de îngrijire a copiilor acestor evrei. În perioada 1921-1924, au fost cheltuiți 24,5 milioane de dolari, în special în Rusia, iar după un acord între Joseph A. Rosen, delegatul „Joint“-ului, și autoritățile sovietice, semnat în 1922, cheltuielile s-au extins de la 4 la 100 de

O carte a lui MENAHEM BEGIN în traducere românească

Menționăm apariția cărții fostului premier al Israelului, Menahem Begin¹ (azi trecut în eternitate), lucrare cu caracter biografic și monografic, dar și de document istoric (deși sunt puține fragmentele din diferite documente, reproduse în volum): biografic, deoarece se referă la viața autorului, începând cu perioada universitară din Polonia, activitatea în „Betar” (organizație sionistă a tineretului evreu din Polonia antebelică), condamnarea de către autoritățile sovietice și deportarea, eliberarea pe baza acordului Sikorski-Stalin, plecarea prin Irak în fosta Palestină și întreaga activitate clandestină din rezistență și lupta împotriva exceselor mandatului britanic, până la declararea independenței, la 14 mai 1948; monografic, deoarece are ca obiect propriu-zis revolta împotriva dominației britanice; de document, deoarece, prin amănuntele ce le conține, poate folosi istoricilor la reconstituirea unei anumite perioade.

Scrisă de fostul premier - care se retrăsese din viața politică cu mai mulți ani înainte de a deceda și care a încheiat pacea durabilă de la Camp David, cu Egiptul -, cartea reprezintă, în afara celor arătate mai sus, în mod evident, un punct de vedere pe care l-am putea caracteriza, zicem noi, ca fiind partizan, deoarece - fără să exagerăm - cel puțin o treime din paginile volumului sunt dedicate

disensiunilor (ce au mers uneori până la confruntări sângeroase, cum a fost episodul vasului „Altalena”, sau la feroase deosebiri de vederi în legătură cu acțiuni armate ale rezistenței evreiești, cum a fost - de exemplu - cel al exploziei de la hotelul „King David” din Ierusalim) dintre organizația „Irgun”, al cărei „comandant suprem” (cum singur se caracterizează autorul) a fost Menahem Begin și organizația „Hagana” (sau, chiar dintre „Irgun” și organizația „Stern”).

Sub acest aspect cartea e tezigă, deoarece în toate controversalele care au avut loc între aceste organizații, autorul susține constant că punctul său de vedere a fost cel corect și evenimentele l-ar fi confirmat în absolut toate cazurile. Față de această poziție, prezentarea unor personalități ca Ben Gurion și Moshe Dayan, ca să dăm doar două exemple, nu putea fi decât prea puțin favorabilă acestor oameni politici. Nu se va putea da, probabil, niciodată un răspuns care să înlăture orice nelămurire în legătură cu întrebarea dacă britanicii ar fi părăsit fosta Palestină - sau eventual ar fi părăsit-o mai târziu - în lipsa actelor violente de rezistență inițiate și aduse la îndeplinire de către organizația „Irgun”.

Se pot reține însă următoarele: 1. concluzia

autorului că, spre deosebire de cazul altor state ce și-au declarat independența, în cazul Israelului, după declararea Independenței, nu a existat război civil („Irgun”-ul a fost în cele din urmă înglobat în structurile legale ale noului stat); 2. examinarea - e drept, extrem de critică - pe care autorul o face metodelor politice seculare coloniale britanice este cea a unui analist remarcabil, care a știut să desprindă constanțele politicii externe a unui imperiu.

N-am putea să nu omenim că tocmă Menahem Begin, în calitate de premier, a fost cel care a realizat pacea cu Egiptul, eveniment crucial pentru istoria modernă a Orientului Mijlociu. Menahem

Begin rămâne una din personalitățile istorice de primă mărime ale istoriei poporului evreu.

Scrisă într-un stil concis, dar nu lipsit de frumusețe („Îngerul uitării este o creație binecuvântată! Ajunge o ușoară atingere a aripilor lui, ca rânile să fie vindecate”, p.28; „...Eretz Israel semăna cu o casă de sticlă... Brațele ne serveau să luptăm; transparența peretilor de sticlă ai țării erau pavăza noastră de apărare”, p.53-54), cartea apare astfel structurată (în versiunea românească): 14 capitole, intitulată: „Poarta spre libertate”, „Luptăm, deci existăm”, „O armată clandestină”, „Clandestinitate pe față”, „Un om cu multe nume”, „Război fratricid”, „Niciodată!”, „Mișcarea unificată de rezistență”, „Hotelul King David”, „Biciul și spânzura”,

„Cade Bastilia britanică”, „Întâlniri în clandestinitate”, „Drumul spre victorie”, „Cucerirea orașului Jaffo”, „Independența”.

România este pomenită atât în legătură cu plecarea evreilor în fosta Palestină - via România, cât și cu faptul că unii dintre cei ce aparțineau „Irgun”-ului erau originari din România.

Salutând apariția cărții în traducere românească și menționând utilitatea notei de subsol ale volumului, n-am putea să nu remarcăm numărul destul de mare al erorilor de tipar (mai ales în transcrierea numelor) transcrierea în variante diferite - și greșite - ambele - chiar și a numelui autorului („Menachem” pe copertă și „Menahem” pe prima pagină a volumului), lipsa menționării datei tipării, lipsa menționării numelui traducătorului și a ediției după care s-a făcut traducerea și lipsa unor note lămuritoare asupra ediției. Sunt carente puțin obișnuite în cazul efectuării și publicării unei traduceri.

Oricum, publicul de la noi are posibilitatea să ia cunoștință de memoriale fostului premier Menahem Begin, chiar dacă într-o ediție intrucăva deficitară.

BETINIO DIAMANT

“REVOLTA. Ediție îngrijită de Odette Kaufman și Aurel Andrei. Editura „DAB”, Iași, 288 p.

CORRESPONDENȚĂ DIN NEW YORK

Decernarea premiilor literare ale revistei „TUKUNFT”

■ Poeta Bella Gottesman

Într-o după-amiază de toamnă new-yorkeză, am asistat, în marele salon al hotelului „Roosevelt”, la decernarea premiilor literare anuale acordate de revista de limbă idiș „Tukunft” („Viitorul”). Publicație de mare

prestigiu, „Tukunft” apare de 102 ani și este editată de Congresul Mondial al Culturii Evreiești.

Prin tradiție, asemenea reuniuni poartă denumirea de „banchet”, poate pentru că

publicul e așezat la mese și i se oferă, înainte de începerea lucrărilor, cafea și dulciuri. Veritabilul banchet este cel de ordin spiritual. Mi s-a semnalat prezența multor personalități de seamă ale vieții culturale și artistice din Statele Unite și a unor oaspeți din străinătate. M-a impresionat plăcut și participarea a numeroși tineri.

Solemnitatea a fost deschisă de profesorul Ioni Fain, președintele Congresului Mondial al Culturii Evreiești. I-a urmat la tribună profesorul Dan Miron, de la Universitatea din Ierusalim și de la Universitatea „Columbia” din New York, care a prezentat o expunere deosebit de incitantă încă din titlu: „Există oare o unică literatură modernă general-evreiască?”. Întemeindu-se pe o amplă gamă de referințe și argumente, conferențiarul a susținut existența mai multor culturi evreiești, rezultate din împrejurări istorice și culturale diferite, dar cu fertile zone de interferență.

Premiile, însoțite de motivațiile juriului, au fost anunțate de către președintele acestuia, scriitorul și istoricul literar Iosif Motek.

Poeta Bella Gottesman, despre a cărei creație lirică am mai avut prilejul să vorbim în revista noastră, a primit premiul „Ușer și

Freidl Ciucinski” în poezia Bellei Gottesman - și mă refer mai ales la volumele „Șarai” („Zori”) și „Zimerteg” („Zile de vară”) - vibrează o lumină solară pură, izvorâtă, numai aparent paradoxal, dintr-o experiență existențială zbuciumată. Versurile ei sunt adesea însoțite de muzică, mai exact: se nasc odată cu melodiile care le întregesc, dându-le caracterul de cântece în sensul cel mai cuprinzător al cuvântului. Au, așadar, ceva „trubaduresc” în ele, deși aparțin unei poete gingașe.

Bella Gottesman trăiește de câteva decenți în America, fiind originară din România. Luând cuvântul după primirea premiului, ea a evocat emoționant atmosfera din casa părinților, în care poezia și muzica populară evreiască erau mereu prezente, precum și bogata viață culturală din Cernăuții interbelice.

Celelalte două premii din acest an ale revistei „Tukunft” au fost atribuite unor prozatori de limbă idiș care trăiesc în afara Statelor Unite: premiul „Dr. Berl Frimer” israelianului Tvi Aizman (din kibutzul „Alunim”), iar premiul „Nuseh Vilne” lui Hirş-David Meinkes, din Oxford-Anglia.

ANTON CELARU

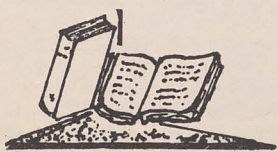
„POVESTIRI HASIDICE” editate de „Cartea Românească”

La 25 noiembrie a.c., a avut loc, la Editura „Cartea Românească”, din București, lansarea volumului de „Povestiri hasidice”, culese de H. Bloch, în traducerea dr.-ului Carol Litman.

Au participat conducători ai Federației Comunităților Evreiești din România și ai Comunității Evreilor din București, dl Ivan Trușter, secretar executiv al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, reprezentanți ai vieții culturale românești, ziaristi.

Au luat cuvântul dl Mircea Nedelciu, directorul Societății „Euromedia”, dna Magdalena Popescu-Bedrosian, director al Editurii „Cartea Românească”, dl acad. Nicolae Cajal, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, prof. univ. Andrei Pleșu, directorul revistei „Dilema”, poetul Cezar Baltag.

Vom reveni în numărul următor al revistei.

„Toate fluviile se varsă în mare”

Sub acest titlu, au apărut de curând „Memoriile” lui Elie Wiesel, cuprinzând patru din cărțile lui: „Celebrare biblică”, „Celebrare talmudică”, „Celebrare hasidică” și „Impotriva melancoliei”.

Lucrarea ne dă posibilitate să urmărim viața acestui mare scriitor, de la copilăria lui în Sighetul Marmăției, tulburată de inumană deportare horthystă și detenția în lagărul de exterminare, apoi eliberarea și viața lui până în zilele noastre. Sunt prezentate grozăviile și tenebrele Auschwitz-ului și ale Buchenwald-ului, din care adolescentul, care și-a pierdut toată familia, iese cadaveric, fără sprijin de undeva. Dar el păstrează visurile lui mesianice, zămbetul Tsiptukei, sursoara cu părul de aur, privirea și ultimele cuvinte ale tatălui său - tainice care constituie obsesia întregii opere a lui Elie Wiesel și pe care le revelează aici. Peste patruzeci de ani, are loc consacarea scriitorului, atunci când primește Premiul Nobel pentru pace. Acestea sunt reperatele unei vieți pline de agitații, rupturi și descoperiri.

Elie Wiesel are 17 ani când ajunge la Paris, într-un univers necunoscut. Să învețe franceza i se părea atunci mai puțin pasionant. Dar renașterea Statului Israel îl entuziasmează și-l face să-și pună întrebarea: cum ar putea și el să ajute tânărul stat? Iată-l acum gazetar, profesione care îl va face să străbată lumea, în goana după un „scop”, să cunoască problemele direct de la sursă, să se împrietenească pentru aceasta cu cei ce l-ar orienta cel mai bine, cu

François Mauriac și Golda Meir, să frecventeze personalități și șefi de stat.

La 30 de ani, Elie Wiesel reușește, în fine, să-și descrie experiența „Noptii”, să depona mărturie pentru martirii Holocaustului. Astfel începe opera închinată amintirii victimelor, apărării supraviețuitorilor și tuturor oprimaților. Cu armele compasiunii, ale dragostei și uneor ale mâniei, această operă și această viață vor deveni o luptă între îndoială și credință, disperare și încredere, uitare și memorie. Lupta unui neobosit martor al violenței oamenilor și al visului oamenilor despre un Ierusalim pacific și ideal.

Vorbind despre „Memoriile” sale, Elie Wiesel spune: „Îmi place să celebrz personajele Bibliei, ale Talmudului și ale lumii hasidice, amintind istorisirile care întregesc memoria și imaginația poporului meu. Îi celebrz textele în care ne este dat să le întâlnim. [...] Abraham, Isaac, Iacob, Iosef, Moise și Job, străbunii Bibliei, sunt toți contemporanii noștri și rămân pentru mine ceea ce literatura e pentru alții, un mijloc de depășire. A-i evoca pe înțelepții talmudici, discuțiile lor, curajul lor, înseamnă a recunoaște în ei călăuze, dacă nu precursori. Problemele lor privesc viața noastră sau, cel puțin, concepția noastră de viață. Și apoi, mai e și mișcarea hasidică, plină de cântece și fervoare, de exigență, de nevinovăție și cutelanță. Istorisirile și legendele ei ne ajută să combatem răul și melancolia, resemnarea sau indiferența. Toate aceste

MEMORIILE LUI ELIE WIESEL

personaje m-au învățat valoarea și misterul poveștii, acest adevăr omnesc atemporal. La început a fost cuvântul, iar cuvântul este istoria ființei omenești, povestită de oameni. Iar ființa omenească este puțin istoria lui Dumnezeu povestită de Dumnezeu”.

PAUL B. MARIAN

Cu Hershale Ostropolier prin Europa

landul Schleswig-Holstein, la Reinbeck, oraș-satelit al Hamburgului. De altfel, și alte orașe ne-au acordat un loc de frunte în bogatul lor program artistic.

Un turneu minuțios pregătit... Pentru că, dincolo de exigențele artistice firești ale Agenției de impresariat din Berlin, conduse de André Plath - de care ne leagă o mai veche și frumoasă prietenie -, turneul era așteptat cu interes în Germania,

resurecția moștenirii culturale distruse a evreilor din răsăritul Europei și prezentarea ei în fața publicului german".

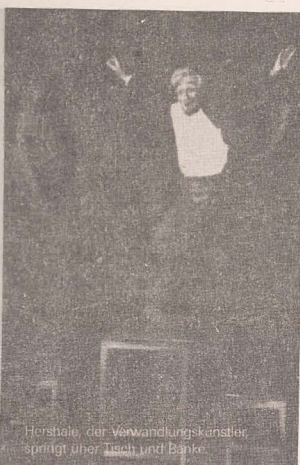
Urările de succes adresate - în încheierea mesajului - organizatorilor și actorilor s-au dovedit de bun augur. Putem spune, fără a contraveni prea mult modestiei - care stă bine oricui și oricând - că spectacolele cu HERSHALE au întrunit aprecieri, aplauze și ovații care - de ce să n-o

al spectacolului, cât și suportul său muzical. Marea majoritate a spectatorilor a putut urmări - evident, într-o măsură mai mare sau mai mică - și fondul lexical al piesei, știut fiind faptul că limba idiș își are obârșii în germana medievală. De-a lungul unui mileniu, idișului i s-au adăugat importante elemente lexicale ebraice, slave etc. Numeroși oameni de artă și cultură au avut cuvinte de prețuire față de această limbă, încununată

în cabine, pentru a-i cunoaște mai îndeaproape pe artiștii bucureșteni. S-au întreținut cu cei cărora limba germană le era apropiată, între care Rudy Rosenfeld, deținător, cu aplomb, al rolului titular, actrița și cântăreața Leonie Waldman, sensibilă interpretă a unui mare număr de melodii, Harry Eliad, experimentatul regizor al spectacolului, felicitându-i și adresând, prin ei, cuvinte omagiale tuturor membrilor ansamblului.

Nu putem încheia aceste sumare relatări fără a aminti că, în numeroase orașe, oamenii ne întrebau, la despărțire, pe un ton care includea și o invitație: „Veți mai veni pe la noi?”. Ce le puteam răspunde decât că, în ceea ce ne privește, răspunsul e oricând afirmativ?

EMANUEL MIHAIOVICI

■ Scene din spectacol reproduse după programul editat cu prilejul turneului

acordându-i-se semnificații multiple. Astfel, Ignatz Bubis, președintele Consiliului Central al Evreilor din Germania, considera, în **Cuvântul de salut** publicat în programul de sală, că: „Turneul Teatrului Evreiesc din România reprezintă un eveniment cultural important. Demersul actual - continuu Ignatz Bubis - are ca obiectiv

recunoaștem? - ne-au întrecut așteptările. De-a lungul unui itinerar sinuos, cu distanțe uneori de sute de kilometri între scenele care ne așteptau, T.E.S. s-a afirmat ca o trupă bine încheagată, care, în pofida barierelor lingvistice, a izbutit să vizualizeze, în fața publicului german și a celui elvețian, atât firul dramatic

TEATRU

în 1978, cu Premiul Nobel, printre altele din strălucitei reprezentanți - scriitorul Isaac Bashevis-Singer. Inșuși prozatorul a subliniat-o la înmânarea distincției, spunând: „Înalta cinstire pe care mi-o aduce Academia suedeză este și o recunoaștere a limbii idiș, o limbă fără hotare...”

Săliilor în care am jucat li se cuvin, aproape tuturor, superlative. Interesul publicului a fost viu, în permanență... De pildă, la Winterthur, în Elveția, sala, cu 850 de locuri, s-a dovedit neîncăpătoare la toate cele trei reprezentații cu HERSHALE.

Am stat de vorbă cu spectatori, cu oameni de teatru - între care directorul Festivalului Dramatic Internațional din Fürth-Germania, la care teatrul nostru va fi prezent la următoarea ediție - și aprecierile lor au fost deosebit de măgulitoare. Și-au arătat interesul, deopotrivă, atât față de legătura cu tradiția evreiască a acestui musical, interpretat de actorii celui mai vechi teatru profesionist de limbă idiș, cât și față de acea discretă tentă modernă, care apropie spectacolul de contemporaneitate.

Nu puțini au fost cei care au venit

La început a fost Hershale din Ostropolie... Un personaj real, din arpea marilor isteți ai lui... Un Till Tullenspiegel al evreilor... Un mucalut de căruia isprăvi, șoticării, pozne, proboate, șotii, trăsnași au depășit cu mult spațiul geografic al Galiției atale, ca și arcul temporal al sec. al VIII-lea, făcând din Hershale un rol-legendar. Și aproape... planetar. În acest maestru al păcălelilor achipuirea noastră și-l zugrăvește aptând, neconținut și, cu nevăzuta corectă a spiritului, pentru „ai săi”, încercând să pună - pentru o clipă măcar - faptele acestei lumi într-o ordine mai firească, mai dreaptă, mai cinstită. El bine, acest Hershale, personaj nemuritor, a străbătut de curând în lung și-n lat Germania, făcând un popas și în țara antoanelor - Elveția.

Cel care i-a călăuzit pașii în acest spațiu, reinviind, ca fundal, lumea-i de odinioară, a fost Teatrul Evreiesc din București. Aflat, în această gamă târzie, într-unul din cele mai lungi turnee din istoria sa. 40 de zile... Peste 12 000 km... Parcurși cu avionul, cu autocarul, cu trenul și cu feribotul... 25 de spectacole, în peste 20 de orașe...

Debutul turneului nostru a marcat și deschiderea „Zilelor culturii” din

Iar despre MIHOELS...

Publicam, în urmă cu vreo patru ani, tot aici, câteva „Însemnări despre Mihoels”, readus atunci încă o dată în memorie de împlinirea unui veac de la nașterea sa. Găseam, printre altele, argumente în sprijinul elogierii necondiționate a acestui magician al artei de la luminile rampei, consemnând mențiunile entuziaste făcute în diverse rânduri de iluștri contemporani.

Edificatoare în cel mai înalt grad mi se părea aprecierea absolut formulată în 1935 de celebrul om de teatru englez Gordon Craig, după ce îl văzuse pe inegalabilul interpret într-un spectacol cu „Regele Lear”: „Acum mi-e limpede de ce azi în Anglia nu se întâlnește un Shakespeare autentic pe scenă. Fiindcă acolo nu există acum un asemenea actor ca Mihoels”.

Trăgem în cele din urmă, în consens cu cei mai avizați comentatori ai teatrului vremii noastre, concluzia că Mihoels a contribuit, în esențială, în hotărâtoare măsură, la funcțiunea strălucită, la dezvoltarea prodigioasă a artei scenice universale în prima jumătate a secolului al XX-lea. În această perspectivă, în suită logică, regretăm profund dispariția sa prematură, în 1948. Și notăm, cu un laconism al bunei credințe, că sfârșitul său a fost unul de factură tragică. Iată însă că, pe temelii unor mărturii de care lumea a luat recent cunoștință, laconismul de atunci sună aproape ca o vinovată indiferență, pierzându-se pe deplin în justificarea.

Există o variantă oficială, conform căreia marele artist fusese victima nefastă a unui accident de automobil, la Minsk. El se găsea acolo, trimis fiind de la Centru ca reprezentant al Comitetului pentru decernarea premiilor de stat. Susținându-se cu zel această versiune, i s-au organizat cu mare pompă funeraliile, însoțite la adunarea de doliu de prestigioase luări de cuvânt, una mai întristată decât cealaltă. În esență, ca un factor comun, apărea ideea că teatrul, cultura sovietică suferiseră o nedreaptă, o iremediabilă pierdere. În acest spirit, au curs apoi necrologurile zguduitoare, articolele îndurerate, amintirile și confesiunile emoționante.

Au trecut de atunci aproape cinci decenii. Și a apărut în 1994, simultan la Boston (**Special Tasks**) și la Paris (**Missions spéciales**), o carte de amplă dimensiune, datorată lui Pavel Sudoplatov. Autorul, o figură de prim rang a serviciilor secrete, de spionajului sovietic, arată că, în conformitate cu uzanțele în domeniu, numele său autentic n-a fost dat în vileag cale de 58 de ani. Tot din declarațiile sale, cuprinse în volumul pomenit mai sus, rezultă că, între altele, a organizat asasinarea lui Troțki, că a patronat acțiunile de spionare a secretelor atomice deținute de Robert Oppenheimer, Enrico Fermi, Klaus Fuchs, că a fost în foarte activă cunoștință de cauză în legătură cu cele petrecute la dispariția învâltită de mister a lui Raoul Wallenberg sau la procesul de amplă rezonanță internațională al soților Iulius și Ethel Rosenberg. Pavel Sudoplatov se apleacă la un moment dat și asupra cazului Mihoels, specificând că, fără participarea sa directă la această operație, el știe cum și de ce a fost efectuată, cum s-au desfășurat de fapt lucrurile.

Ne întoarcem puțin în gândul la vremea celui de-al doilea război mondial. În U.R.S.S., ia ființă un Comitet antifascist evreiesc, al cărui președinte ales este, din august 1941, Mihoels. În 1943, trimis de către conducerea sovietică în S.U.A., Anglia, Canada, Mexic, el solicită și dobândește sprijin material și moral, promisiuni ferme pentru continuarea și intensificarea acestuia până la izbânda finală în războiul antihitlerist.

Oarecum în paralel, se lansează, tot din sursele Kremlinului, o diversivă tăcută cu destul de ingenioasă viclenie, menită și ea să capteze bunăvoința lumii occidentale, a cercurilor financiare, evreiești și nu numai. Atunci când opinia publică mondială era zguduită, îngrozită de fărădelegile, de barbariile antisemite aproape neverosimile, practicate de tot felul de infami reprezentanți naștiți, unul mai sârguitor ca celălalt, se vântură ideea înființării unei republici autonome evreiești în sudul Uniunii Sovietice, imaginându-se o cu totul iluzorie „Californie în Crimeea”. Participă - invitat la discuții pasionate, dar, desigur,

sterile, deoarece această ipoteză năstrușnică n-avea nici o bază, nu era deloc însoțită de o dorință reală de înfăptuire - și Mihoels.

Se termină războiul. Marele artist are acum o statură politică importantă, un bogat sistem de legături în străinătate, se bucură de un foarte însemnat respect, nu numai pe plan artistic, în țară și mai cu seamă peste hotare. Atât în călătoriile europene și americane de propagandă pentru susținerea cauzei antinaziste, cât și în dezbaterile asupra faimoasei „Californii în Crimeea”, el s-a impus...

...S-a impus, cu îndubitabilă autoritate, incomparabil mai mult decât socotea Iosif Vissarionovici că e necesar. Pe deasupra, ajunsese să și știe mult mai mult decât se cuvenea, devenind prin forța împrejurărilor - multiplele întâlniri cu conducerea sovietică înaintea misiunilor de stat în străinătate, relațiile internaționale contractate cu aceste prilejuri - depozitarul unei sumedenii de amănunte incomede pentru stăpânire.

În consecință, așa cum specifică textual Sudoplatov: „Mihoels a fost asasinat în ianuarie 1948, în urma unui ordin personal al lui Stalin”, care nu l-a iertat nici mai târziu, dispunând în ianuarie 1953 o infamare **post-mortem**, o etichetare voit injurioasă, ca „notoriu naționalist burghez evreu”.

Curând după moartea dictatorului sovietic, s-a alcătuit o Comisie de cercetare a abuzurilor antisemite dezlănțuite în ultimii ani ai vieții sale. Astfel, aici s-a urmărit cinea născocire a așa-numitului „complot al halatelor albe”, soldată cu arestarea și incriminarea unor somități medicale evreiești, acuzate năpraznic deuciderea premeditată a diversilor conducători sovietici. Odată cu disculparea medicilor cu desăvârșire nevinovați, s-a cercetat, s-a limpezit și modul în care a pierit Mihoels.

Sudoplatov comunică, în urma concluziilor acestei comisii, cum s-ar fi desfășurat, pe temelii unui scenariu minuțios pregătit parcă de mișci bolnave, eliminarea celebrului vrăjitor de la luminile rampei.

A fost, într-adevăr, delegat în capitala Bielorusiei de către Comitetul pentru premiile de stat. De îndată ce a ajuns aici, a primit invitația de a participa la o întâlnire cu artiștii de

vază din această republică sovietică. Reuniunea avea loc la vila din apropierea Minskului a ministrului securității de stat bielorus, Lavrenti Tsanova. În totul petrecerii, atât Mihoels, cât și secretarul său, V. Golubov - martor deloc dorit de autorități -, au fost gratificați, în urma unor manevre iscusite, ca din întâmplare, cu înțepături provocate de ace otrăvite. După consumarea decesului celor doi, evitându-se neplăcerile autopsiei, care avea toate șansele să devină demascatoare, s-au azvârlit cu grijă ambele cadavre sub roțile unui camion complice, simulându-se în acest chip un nefericit accident rutier.

Toată această sinistră acțiune, de care avea cunoștință adjunctul primului viceministru al securității de stat a U.R.S.S., Serghei Ogoľtov, a fost executată sub conducerea colonelului Lebedev, aflat în subordinea lui Lavrenti Tsanova.

În asemenea condiții s-a săvârșit odioasa crimă. După aproape cincizeci de ani, s-a dezlegat misterul, taina riguros păstrată a pieririi celui ce „n-a fost numai un mare artist, ci și un înzestrat cu suflet mare și cu excepțională integritate” (cum se proclama în tonuri patetice, dar de foarte îndoielnică sinceritate, până și la adunarea oficială de doliu din 1948).

HORIA DELEANU

BORIS MEHR

Uciderea actorului Solomon MIHOELS

Îl juca pe regele Lear, era cel mai bun (cum blestema el trădarea), l-a ucis un automobil de fier sub privirea atentă a Conducătorului.

Nevoia de a lumina prezentul învățând din lecțiile trecutului

La 17 noiembrie a.c., a avut loc la Galeria Art Expo de la Teatrul Național din București deschiderea expozițiilor „Lumea Annei Frank, 1929-1945” și „România în vremea Holocaustului - destinul evreilor și al romilor”, organizate de Fundația „Anne Frank”, în colaborare cu Ambasada Olandei la București, Consiliul Român pentru Minorități Naționale, Federația Comunităților Evreiești din România, Primăria și Inspectoratul școlar ale municipiului București.

Au participat reprezentanți ai Guvernului, conducători ai Federației Comunităților Evreiești din România, reprezentanți ai cultelor, personalități ale vieții culturale, ziariști.

Vernisajul a fost precedat de o întâlnire a organizatorilor expoziției, dl Hans Westra, director al Fundației „Anne Frank”, dna Lya Benjamin și dl Andrei Oigșteanu, proiectanți ai expoziției despre Holocaustul din România, dl Radu Ioanid, reprezentant al Muzeului Memorial al Holocaustului de la New York și dl Frank Elbers, delegat al Casei Anne Frank la București, cu ziariști din presa scrisă și audiovizuală.

Un scrier al revistei „22” din 16 noiembrie a.c. a fost, de asemenea, dedicat acestui important eveniment cultural și socio-politic totodată, incluzând extrase de grafică și documente semnificative pentru cele două expoziții, un eseu asupra noțiunii de genocid, de Andrei Cornea, o sinteză asupra situației dramatice a evreilor și țiganilor din România în timpul Holocaustului, marcată de legile rasiale, de pogromuri, de deportările în Transnistria, realizată de Lya Benjamin, o retrospectivă a consecințelor fascismului din momentul prezent (resuscitate în diferite țări - datorită recesiunii, șomajului, prăbușirii blocului țărilor comuniste și durerilor economice de tranziție - a fenomenului neonazist), de Andrei Oigșteanu și un rezumat al Declarației universale a drepturilor omului.

Deschisă prima dată la 12 iunie 1985, simultan la Amsterdam, Frankfurt și New York, Expoziția itinerantă „Lumea Annei Frank 1929-1945” a început, din 1993, un turneu în țări ale Europei Centrale și de Est, fiind prezentată până acum în Bulgaria, Cehia, Polonia, Slovacia și Ungaria, turneu efectuat în cadrul Programului pentru Democrația PHARE, sub egida Uniunii Europene. Expoziția cuprinde 540 de fotografii, lucrări și facsimile ale jurnalului, o machetă a casei Annei Frank și o bandă video a filmului „Dragă Kitty”. Ea înfățișează condițiile politico-economice generatoare ale extinderii ideologiei naziste, venirea la putere, în 1933, a lui Hitler, persecuțiile aplicate indezirabililor politici și, mai ales, evreilor, „Noaptea de Cristal”, ocuparea Olandei de către armata nazistă în 1940, reacțiile cetățenilor în fața ocupației (colaboraționism, indiferență sau mimarea ei datorată teroarei, mișcare de rezistență), precum și aspecte din viața familiei Frank, de la nașterea Annei până în momentul arestării ei, împreună cu cei opt evrei ascunși în „anexa secretă”, cum proiectase autoarea binecunoscutului jurnal să-și

intituleze experiența claustrării și a condiției de clandestinitate. Dar materialele prezentate în expoziție îl conduc pe vizitator nu doar în istorie, ci și spre contemporaneitate: mărturii ale zilelor noastre, respectiv, reparația nazismului, a extrem-naționalismului, negarea Holocaustului. Această actualizare a problematicii xenofobiei, a violențelor de sorginte etnică, religioasă, indiferent sub ce nume apar și se proliferază, constituie meritul fundamental al expoziției; capacitatea de a-i determina pe vizitatori, în special pe cei tineri, să lupte împotriva rasismului și discriminării în numele valorilor

HOLOCAUST

democratice ale lumii de mâine în care ei vor avea un cuvânt hotărâtor de spus.

„ROMÂNIA ÎN VREMEA HOLOCAUSTULUI - DESTINUL EVREILOR ȘI AL ROMILOR” evidențiază, fără a înnega, dar și fără a albi, poziția lui Antonescu față de evrei, aceea de acceptare „doar parțială” a politicii Führerului de lichidare a evreilor. N-a existat la noi Auschwitz, dar a existat Transnistria, n-a existat „Noaptea de Cristal”, dar au existat pogromurile de la Iași, Dorohoi, București, n-a existat jurisdicția de la Nürnberg, dar a existat legislația antievreiască din perioada 1940-1944.

După un program de cântece în idiş, ivrit și românia oferit de Corul tineretului evreu „Şira Vezimra” (dirijor Izu Gott), dl Hans Westra, directorul Fundației „Anne Frank”, a subliniat importanța prezentării, prima dată în România, a acestei expoziții, faptul că această organizație nu este una evreiască, deși Anne Frank a fost ucisă ca evreică, ci înființată de oameni de naționalități și credințe religioase diferite, că viața și moartea Annei Frank sunt relevante pentru societatea de azi, ne ajută să reflectăm cum putem să ne unim forțele pentru ca fascismul, intoleranța, antisemitismul și orice alte forme ale urii rasiale să fie aneantizate. Expoziția reprezintă o întrebare lansată tinerimii actuale privind responsabilitățile ce-i revin în viitor. Ea ar putea fi pusă astfel: cum te-ai fi comportat tu însuși în acel oraș, în acea țară, în fața unor condiții similare? Scopul expoziției este apărarea drepturilor omului, apărarea democrației, angajarea cât mai multor conștiințe în aceasta confruntare de forțe, având consecințe, incalculabile pentru destinul omenirii. D-sa a lansat un apel de cooperare a tuturor oamenilor de bună credință pentru combaterea naționalismului extrem și a intoleranței. fenomene cu care se confruntă atât România, cât și Olanda, precum și multe alte țări ale lumii.

Guvernul olandez face tot ce-i stă în putință pentru promovarea valorilor democrației, prin reflectarea, în respectul față de adevăr, a trecutului, pentru ca aceasta să se constituie într-o veritabilă lecție pentru prezent, a arătat, în discursul D-sale, Excelența Sa, dna Monique Frank, ambasador al Olandei la București. În articolul 1 al Constituției Olandei este interzisă discriminarea pe

motive de etnie, de convingeri politice, de sex. Fundația „Casa Anne Frank”, organizație neguvernamentală, vine în sprijinul acestui prim alineat din cadrul Constituției, acționând ca una din modalitățile de informare și educație a tinerilor de pretutindeni. D-sa și-a exprimat convingerea că această expoziție poartă un mesaj; acela al eliminării pentru totdeauna a discriminării rasiale, a xenofobiei.

Mulțumind, din partea Uniunii Europene, comitetului de organizare a expozițiilor, dna Karen Fogg, director la Departamentul Uniunii Europene pentru România, a relevat faptul că această manifestare culturală face parte dintr-un program mai larg consacrat promovării democrației în țările Europei de Est. În România, el se desfășoară pe mai multe planuri: libertatea presei, practica democrației parlamentare, codul penal, drepturile femeilor, proiecte educative pentru tineret. Expozițiile sus-amintite reușesc să realizeze un lucru foarte dificil, acela al legăturii dintre trecut și prezent, a remarcat D-sa. Felicitându-i pe organizatori, dna Karen Fogg a afirmat că receptarea expozițiilor nu trebuie să fie doar pasivă, ci să reprezinte un imbold pentru promovarea democrației în România.

ÎNAINTE SĂ-ȚI DAI SEAMA POATE FI RÎNDUL TĂU
FESTIVALUL TOLERANȚEI nov-dec 1994

„Lumea Anei Frank 1929-1945”

„România în vremea Holocaustului. Destinul evreilor și al romilor”
17 noiembrie - 16 decembrie, Sala Etaj 3/4 (Teatrul Național), București, Bd. Nicolae Bălcescu nr. 2

ÎNTÂLNIRE LA SHFAIM

Prilejuită de a 50-a comemorare a tragediei deportărilor din Transilvania de Nord, ocupația de Ungaria horthystă, în zilele de 10-13 octombrie a.c., a avut loc în Israel, la Centrul de congrese al kibutzului Shfaim, a doua întâlnire mondială a foștilor elevi ai Liceului evreiesc din Cluj. Mondială, deoarece după Holocaust, supraviețuitorii - eram tineri, deci categoria care a reușit să scape cu viață într-o proporție relativ mai mare - 300 din 1 200 (față de nici 10% din totalul deportaților), ne-am răspândit în toate colțurile lumii. Cei mai mulți au plecat în Israel - unii, chiar în vara faldică a anului 1944, au ajuns în Palestina de atunci, trecând prin România. Azi trăiesc în Israel 145 de foști colegi, în S.U.A. - 45, în România - 35, în Germania - 25. Restul? În Australia, America Latină, Canada, Republica Sud-Africană, în diferite țări europene. Într-un fel, ca o nouă Diasporă.

Un comitet constituit în Israel prin 1989 a trecut la acțiune și, depunând un imens efort, a depistat aproape în totalitate adresele celor aflați în viață. A urmat, în 1990, prima întâlnire, prilejuită de a 50-a aniversare a înființării liceului, în octombrie 1940, la Cluj, înființare impusă prin faptul că legislația antievreiască a regimului din Ungaria - ca și din România - excludea peste noapte din școlile de stat cvasitotalitatea elevilor evrei. Nivelul deosebit al învățământului din acest liceu este ilustrat de numărul considerabil de intelectuali - profesori universitari, cercetători, medici, ingineri, literați - care au făcut carieră în perioada postbelică, făcându-se cu propriile puteri, având în vedere că cei mai mulți își pierduseră părinții și erau lipsiți de sprijin material.

Întâlnirea s-a desfășurat deci în cadrul elegant de la Shfaim. Nenumărate căutări, îmbrățișări, nu mai știai unde să te uiți, cu cine să vorbești mai întâi. La primirea din prima seară, a ținut o scurtă alocuțiune Rabinul Șef dr. Moses Karmilly-Weinberger, de la Yeshiva University din New York, fost Rabin de Cluj, profesorul de religie al liceului. El a evocat condițiile în care s-a reușit, după Dictatul de la Viena, în pofida enormelor greutăți,

înființarea liceului.

A doua zi, am vizitat Ierusalimul. Beneficiind de ghizi calificați, care pe traseu ne explicau încărcătura istorică a tot ce ni se înfățișa, ne-am îndreptat mai întâi spre memorialul comunităților victime ale Holocaustului - un labirint adânc săpat în stâncă, pe pereții sugerând dale mari de piatră, apăsătoare ca soarta ce ne fusese hărăzită, fiind gravate numele localităților grupate pe regiuni geografice de unde s-au operat deportările, orașele marfi fiind scoase în evidență. Cutremurați de amintiri, ne-am oprit în fața grupului de nume ale localităților din Transilvania de Nord. Am păstrat un moment de reculegere. Apoi am intrat în muzeul istoriei mult milenare a Ierusalimului, a răposit în turnul palatului reșor titulat al regelui David. A urmat reculegerea de la Zidul Plângerii.

În dimineața următoare, era „program de voie”: la strandul hotelului, întâlniri și discuții prietenești în hol sau vizionarea unor filme de scurt metraj despre liceu, despre comemorarea Holocaustului la Gheorgheni de către înalți prelați ai unor confesiuni creștine din Transilvania. Filmele sunt semnate Andreea Ghiță, fiica unui fost elev al liceului. Numele bunicii ei din partea mamei se află gravate pe peretele de marmură al sinagogii din Gheorgheni, închinat victimelor Holocaustului din acel oraș. Muzica

scurt-metrajelor este compusă de Harry Maiorovici, a cărui soție a fost și ea elevă a liceului.

După-amiază a avut loc, în sala de congrese, o discuție intitulată sugestiv, „Quo vadis?”. Moderator, Aharon Mendel, sosit cu Alia în Palestina în vara anului 1944, fost luptător, ca mulți alți foști colegi, pentru eliberarea de sub dominația colonială. S-a discutat despre traiectoria atât de diversă parcursă în cele cinci decenii, fiecare din vorbitori terminând prin a arăta drumul pe care se angajează acum nepoții - în bună parte astăzi rânduși, oriunde s-ar afla, identitatea de evrei conștiinți. În memoria atâtor mame prefăcute în cenușă și fum în crematoriile de la Auschwitz, dar și a cercurilor literare de la liceu, reuniunea s-a încheiat cu recitarea, de către David Frenkel, a poeziei **Kései sirató (Bocet târziu)**, de József Attila.

Participanții din România au beneficiat din partea comitetului organizator de un ajutor generos, pentru care nu putem să nu fim deosebit de recunoscători. Ne-au acordat șansa bucuriei reîntâlnirii cu atâția prieteni, dar și a vizitării acelei fascinante țări care este Israelul, vie ilustrate a ceea ce sunt în stare să realizeze inteligența, talentul, hărnicia, imensa dragoste față de propria țară.

EVA SZMUK

DECESE

Comemorăm șapte ani de la pierderea neuitatei noastre dr. OTILIA MITRĂIU. Sandi și Dana.

Mereu prezenți în inimile noastre, îi comemorăm pe cei care ne-au fost cei mai scumpi, GRIMBERG MAER și STOICA GRIMBERG SERGIU. Păstrăm ca o sfântă amintire omenia și bunătatea lor. Familia.

Cu profundă durere, anunțăm împlinirea unui an de la moartea dragului BENEDICT ENGLER, violonist. Fie-i memoria binecuvântată!

Omagiu sufletului ales EDI BEER. Colegii...

Cu aceeași durere și dor nestins amintim aceluia care i-au cunoscut și stimat că la 1 decembrie a.c. se împlinesc șapte și, respectiv, șase ani de la decesul scumpulor noștri părinți și bunici ISAC și SIMELIA KENDLER, din Bacău. Familiile Aberman - Kendler - Cojocaru.

Didi - fiu, Lia - noră, Sorana - nepoată, Smaranda - strănepoată anunță cu profundă durere decesul, în ziua de 13 noiembrie (10 Kislev), al celei ce a fost HESA LEIZEROVICI (Hariana Lazarovici). O plângem noi, o plâng rudele din Israel și S.U.A.

HANUCA 5755 la Templul Coral din București

La 27 noiembrie a.c., a avut loc, la Templul Coral din București, sub egida Federației Comunităților Evreiești din România și a Comunității Evreilor din București, serbarea Hanuca 5755, cu aprinderea lumânărelor în cântece de Hanuca.

Au participat conducători ai F.C.E. și C.E.B. La serbare au fost de față prestigioși invitați: reprezentanți ai Președinției Guvernului, Consiliului pentru Minoritățile Naționale, Academiei Române, Consiliul Național al Audio-Vizualului, Asociației Culturale de Prietenie România-Israel, ai cultelor, ai unor minorități naționale, ziariști, un numeros public. Au fost prezenți ambasadori și alți membri ai corpului diplomatic.

Di Victor Opaschi, consilier prezidențial, și dl Cristian Ionescu, ministrul comerțului, au citit mesaje de felicitare adresate de dl Ion Iliescu, președintele României, și, respectiv, de dl Nicolae Văcăroiu, prim-ministru, populației evreiești din țara noastră, la prilejul sărbătorii de Hanuca.

Mulțumind pentru bunele urări, în numele

obștii evreiești și al D-sale personal, dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., a rostit alocuțiunea de Hanuca, făcând un succint istoric al evenimentelor petrecute acum peste 2 000 de ani subliniind că cele opt zile ale

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA F.C.E.R.

sărbătorii (28 noiembrie - 5 decembrie 1994) sunt un simbol al luminii și adevărului, al înfrățirii între popoare.

Conducători ai Federației Comunităților Evreiești din România au fost în mijlocul coreligionarilor din Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timișoara (28-29 noiembrie); Brăila, Galați, Tulcea, Constanța (28-29 noiembrie); Ploiești, Brașov (30 noiembrie). Între 4 și 5 decembrie, aceștia vor vorbi despre semnificațiile sărbătorii de Hanuca în comunitățile evreiești din Iași, Piatra-Neamț, Bacău. În aceleași zile, vor fi vizitate cele din Satu Mare și Baia Mare.

Vom reveni în numărul viitor.

ȘEDINȚA CONSILIULUI DE CONDUCERE AL F.C.E.R.

În ziua de 23 noiembrie a.c., la București, a avut loc o ședință de lucru a Consiliului de Conducere al Federației Comunităților Evreiești din România. Au fost prezenți acad. Nicolae

din Budapesta, care, pe lângă birourile respective, mai adăpostește un centru iudaic, dotat ultramodern, cu o modernă sală de conferințe, săli de cursuri pentru Talmud Toră, spațiu pentru sport și camere pentru oaspeți.

În continuare, acad. Nicolae Cajal a vorbit despre vizita domniei sale în Israel, la invitația Sohnut-ului, vizită desfășurată între 7 și 17 noiembrie. Cu acest prilej, a fost primit de președintele Israelului, dl. Ezer Weizman, cu care a avut o întrevedere cordială. De asemenea, a participat la o ședință a Knesset-ului și a purtat o amplă discuție cu președintele Parlamentului.

În program au fost incluse și întrevederi cu o serie de personalități ale vieții publice.

La Agenția Evreiască a vizitat toate departamentele, insistând mai mult la secția de tineret și la cea de propagandă. Au urmat întâlniri cu reprezentanții „Joint”-ului, cu dl Zwi Ravner, adjunct al ministrului afacerilor externe și cu conducerea Uniunii Israelienilor Originari din România, unde a fost ales președinte de onoare al Asociației Mondiale a Evreilor Originari din România.

N-au lipsit nici vizite la instituții care-l interesau pe acad. N. Cajal pe linie profesională: Academia de Științe, Institutul Weizmann, Spitalul Hadassa, Catedra de Virusologie a Universității Ben Gurion de la Beer-Sheva.

Entuziasmat de faptul că a avut șansa să participe la inaugurarea podului de peste Iordan, președintele F.C.E. a încheiat spunând că vizita în Israel a fost utilă, că a văzut foarte multe lucruri care ne vor permite să dezvoltăm activitățile noastre.

După ascultarea informării prezentate, membrii Consiliului au luat în dezbatere o serie de probleme privind activitățile curente.

TELEGRAMĂ FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA DOMNULUI PREȘEDINTE ACAD. PROF. UNIV. DR. NICOLAE CAJAL

Cu prilejul Sărbătorii Hanuca 5755, vă adresez cele mai calde urări de prosperitate, succes în tot ce întreprindeți pentru binele Comunității Evreiești din România și pentru buna conviețuire interetică pe pământul României.

Fie ca, într-un astfel de moment emoționant, de reînnoire sufletească, gândurile noastre să se îndrepte spre prietenie, pace, armonie.

Cu deosebită stimă,

VIOLETA HREBENCIUC
Secretar general al Guvernului
Coordonator al Consiliului pentru Minoritățile Naționale

UN ȘABAT CU TRIPLĂ SEMNIFICAȚIE

Urmare din p. 1

respectivului binefăcător. Și când te gândești că nu e prima dată și, probabil, nici ultima dată, când binefacerea evreului e uitată și răsplătită cu rău! (Cazul evreului Süss e emblematic, dar nu singular).

Pericopa MIKETS e mult mai amplă, dar am reținut numai ideea esențială, rezervându-mă plăcerea de a parcurge integral textul (fie și în traducere) și a-i afla astfel conținutul și învățămintele.

*

În același Șabat 30 Kislev 5755 (3 decembrie 1994), este și prima zi de Roș-Hodeș Tevet, a zecea lună a anului ebraic, în a cărei a zecea zi (Asara beTevet) este Iom Hakadish Haclali (Ziua kadishului general), zi în care, de la Holocaust încoace, evocăm memoria tuturor martirilor noștri uciși în acest groaznic genocid și spunem kadish pentru odihna sufletelor lor. Fiind zi de Roș-Hodeș, citim din TORA paragraful special destinat acestei zile și, de astă dată, și zilei de Șabat.

*

În fine, o a treia și foarte importantă semnificație a acestui Șabat 30 Kislev, care este de fapt și semnificația centrală a acestei zile, este și aceea că e Șabat Hanuca. Vom insista nu atât asupra faptului că se citește din TORA un fragment al pericopei NASO, paragraful „BAIOM HAȘIȘI”, fapt important în ritualul lecturilor succesive pentru cele opt zile de Hanuca, cât mai ales asupra capitolului din PROFETI, care se citește după lectura TOREI, un capitol optimist și încurajator din Profetul Zeharia (II, 14-17; III, 1-10 și IV, 1-7). E un capitol care încheie, de două ori pe an, lectura unei pericope din TORA și anume: în primul Șabat Hanuca și în încheierea pericopei beHaalotha din Cartea a IV-a a TOREI (Cartea NUMERI). Ceea ce e comun celor două Șabat-uri la care ne-am referit este faptul că ambele sunt marcate de nobila strădanie a poporului nostru de a întretine - la propriu și la figurat - LUMINA.

Suntem în plină sărbătoare de Hanuca - SĂRBĂTOAREA LUMINILOR - și ne revin în

minte cuvintele Profetului Zeharia rostite înaintea încheierii exilului babilonean și, prin urmare, înaintea reconstrucției celui de-al Doilea Templu.

Cu un entuziasm abia reținut, Profetul clamează în fața poporului: „Cântă și bucură-te, fiică a Sionului, căci iată-mă venind să sălășluiesc în mijlocul tău, e cuvântul Domnului! Multe popoare mi se vor alătura și vor fi popoare ale mele!”

Nu e oare aceasta o prezivie a Profetului Zeharia pentru ceea ce se întâmplă în zilele noastre? Pentru ceea ce se petrece sub ochii noștri, când reprezentanții tuturor popoarelor se adună la ONU, pe al cărui frontispiciu sunt înscrise cuvintele divine privind cea mai mare idee a tuturor timpurilor, DEZARMAREA: „Și vor sfârșura săbiile transformându-le în fiare de plug și lăncile în cosoare, nu va mai rădica nici un popor asupra altuia sabia și nu vor mai învăța meșteșugul războiului” (Ișaiahu, II, 4; Miha, IV, 3)?

Și tot din capitolul profetic al lui Zeharia (IV, 6) sorbim cu sete cuvintele - deocamdată ideal, mâine realitate - „Lo behail velo behoa, ki im beruhi, amar Adoșem Tevat!” („Nu [doar] cu armata și nu [doar] cu forța, ci cu sporiul meu, a spus Dumnezeu ostilor!”)

Sărbătorim Hanuca - sărbătoarea luminilor -, dar luminile n-au fost redobândite ușor, ci prin luptă grea, cu jertfe umane. A fost o luptă în numele spiritului, o luptă împotriva întunericii, pentru lumină.

Elenismul, care se voia exponentul culturii și al filosofiei, a stins lumina și a instaurat întunericul. În mulțimea zeităților „civilizate Elade” figura și Hades, zeul infernului și pe acesta l-au instaurat reprezentanții marelui civilizații elene în Templul din Ierusalim și în întreaga ludee, care lupta pentru lumină și care a înscris ca primă poruncă în Cartea Cărilor „Să fie lumină!”

Reprezentanții „civilizatei Elade” au stins lumina și reprezentanții micutei țărișoare a lui Israel au reaprins-o.

Elada trufașă a rămas doar o amintire - Israelul Luminii trăiește, căci lumina e veșnică.

DIN ACTIVITATEA CONSILIULUI PENTRU MINORITĂȚILE NAȚIONALE

VERNISAJUL EXPOZIȚIEI

„PUBLICAȚII ALE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE DIN ROMÂNIA”

La 29 noiembrie a.c., avut loc, la Biblioteca Culturală din București, în cadrul manifestărilor culturale dedicate Zilei Naționale a României, vernisajul expoziției „Publicații ale minorităților naționale din România”.

Expoziția a fost organizată, în colaborare, de Consiliul pentru Minoritățile Naționale de pe lângă Guvernul României, Biblioteca Națională a României și Ministerul Culturii, Direcția pentru Minoritățile Naționale.

Ea prezintă, prin intermediul unor panouri expuse în ordine alfabetică, aspecte din viața comunității a minorităților naționale ogindite în publicații și cărți cu tematică adecvată în limbile maternă și română.

La panoul dedicat evreilor sunt prezentate „Revista Culiului Mozaic”, bilunar editat de Federația Comunităților Evreiești din România, în limbile română, engleză și ebraică, precum și cărți apărute în Editura „Hasefer”.

În alocuțiunea D-sale, dl George Berca, directorul Bibliotecii Naționale a României, a subliniat importanța educării tineretului în spiritul valorilor

democratice, al drepturilor omului, al statutului minorităților în statul de drept, fapt pentru care expoziția este găzduită de instituția ce o conduce.

Di Ivan Trușter, secretar executiv al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, a dat citire unui mesaj din partea dlui Viorel Hrebenciuc, secretar general al Guvernului, coordonator al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, în care a fost subliniat faptul că această expoziție se constituie într-o dovadă a voinței de bună conviețuire între toate comunitățile etnice din țară. Din 1990 până în prezent, Consiliul pentru Minoritățile Naționale a alocat peste 900 de milioane de lei pentru cele 38 de publicații și peste 300 de milioane de lei pentru cărți în limbile minorităților naționale.

Manifestarea a fost onorată de prezența Excelenței Sale dl De Hoop Schaffer, ambasador al Înaltului Comisar al C.S.C.E. pentru Minoritățile Naționale, și a dlui Arie Bloed, directorul Fundației pentru Relații Interetnice din Olanda, a unor membri ai corpului diplomatic, parlamentar. Reprezentanți ai minorităților naționale din România, ziariști.

PUBLICAȚII ALE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

ASTĂZI: „ELPIS” - „SPERANȚA” REVISTA GRECILOR DIN ROMÂNIA

Desemnând un doar un neam, ci și o cultură, această publicație de ținută - pe măsura tradiției culturale grecești - a Uniunii Elene din România, al cărei prim număr a apărut în septembrie 1993, este, așa cum s-a vrut, o „răspânditoare a preabunelor sentimente și deprinderi” și reflectă în paginile ei - adănc în timp -, istoria, cultura, valorile unei vechi și bogate civilizații, influența spirituală greacă, dar și evenimentele predominante ale vieții contemporane, „care marchează patria-mamă și Diaspora elenă”. Încă de la înființare, revista și-a propus să înscrie, totodată, acele evenimente care conferă personalitate comunităților grecești și „din cea de-a doua patrie-mamă...România”, căci ele și-au câștigat o meritată prețuire „prin atașamentul sincer față de patria adoptivă”.

Scrisă în limbile română și greacă, publicația acoperă un larg evantai de subiecte în pagini purtând titluri specifice, prin care se determină profilul ei: **Istorie și Civilizație, Oameni-Opere-Destine, Personalități, Din viața comunităților, Antichitatea greacă, Din activitatea organelor de conducere, Diaspora greacă, Jocurile Olimpice** ș.a. Din lipsă de spațiu, ne rezumăm să spicuiem - din numerele 4-5, 6-7 - articolele: **Fabuloase comori în Colectiv**

ELPIS
Speranța
ΕΛΠΙΣ

Muzeului Național de Istorie și al Academiei Române, Manifestări dedicate Zilei Naționale a Greciei, Dionysios Solomos - conștiința națiunii, Kazantzakis - neîmpăcatul umanist, Elenitatea în România de astăzi, Elenitatea în țările balcanice și în cele limitrofe Mării Negre, Drumeteia la un monument de istorie și civilizație ș.a.

Caracteristic pentru activitatea revistei este și faptul că un număr mare de colaboratori, nu numai personalități elene, ci și de alte etnii, se regăsesc aici cu studii și articole privind relațiile istorice și contemporane româno-elene, cât și, așa cum spunea scriitorul Gheorghe Seferis „Grecia spirituală vie”.

Ev.F.

Am mai primit la redacția noastră următoarele publicații ale minorităților: „Ararat” (Uniunea Armenilor din România), „Albanezul” (Uniunea Culturală a Albanezilor din România), „Columna” (Comunitatea Italiană din România), „Luceafărul bulgar” (al minorității bulgare din România).

Arta pietrelor funerare evreiești

Zona de nord a Moldovei se numără printre acele pământuri binecuvântate unde încântătoarele frumuseți naturale au fost sporite de rare monumente, sacre și profane, mândrie a culturii românești. Din același spațiu de legendă au pornit în lume genii și talente de excepție în diferite domenii. O incontestabilă densitate de personalități peste media obișnuită.

Populația evreiască din România poate consemna și ea, între fiii săi de elită, foarte mulți originari din județele din nordul Moldovei - lingviști, matematicieni, poeți, prozatori, pictori și, nu în cele din urmă, slujitori de cult și militanți pentru nobilii ideii naționale și de dreptate socială. Înșurirea lor ar duce la o lungă listă, care, în mod sigur, ar fi incompletă.

Dar, cu acest prilej, nu vom zăbovi asupra unor realizări arhitectonice

viața comunității s-a desfășurat, până în anul 1918, în cadrul Imperiului chesaro-crăiesc.

De la 43 de familii în anul 1774, obștea evreiască ajunge în anul 1880 la 3 122 de suflete, cifră care reprezintă 43% din întreaga populație a Siretului. Evident, și incursiunile în istoria propriu-zisă a Comunității din Siret se opresc doar la mențiuni. Există informații despre o organizare comunitară, în frunte cu un staroste încă în anul 1779. Înainte de anul 1914 erau înscrise 800 de familii la comunitate, funcționau 10 case de rugăciune, Talmud Tora, heder etc. În prezent sunt sub 20 de membri ai comunității.

La Siret au coabitat români, ucraineni, polonezi, evrei, germani, în proporții schimbătoare; timpul și oamenii și-au pus pecetea asupra arhitecturii orașului.

în vederea realizării acestui obiectiv au fost stabilite în anul 1991 la o întâlnire între regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen ⁵, acad. Cristofor Simionescu - președintele Filialei Iași a Academiei Române - și dr. Silviu Sanie - de la Institutul de Arheologie din Iași. Cercetările au căpătat amploare după stabilirea unei colaborări, în anul 1993, cu „Diaspora

CIMITIRUL MEDIEVAL DE LA SIRET

Research Institute”, de la Universitatea din Tel-Aviv (director prof. Mina Rosen).

La o privire generală, Cimitirul I din Siret impresionează prin relativa uniformitate a dimensiunilor stelelor funerare - expresie a concepției de egalitate a oamenilor la „Marea trecere” -, ca și prin diversitatea și complexitatea reprezentărilor de pe monumentele funerare.

Cercetarea cimitirului a început cu dezvelirea și ridicarea stelelor funerare prăbușite și încercarea de reconstituire a șirurilor de morminte. Suprafețele sculptate și câmpurile cu inscripții au fost curățate, aduse în situația de a putea fi descrise și fotografiate. Toate aceste operațiuni au fost efectuate cu instrumente adecvate, pentru a nu deteriora monumentele. Toate stelele au fost numerotate cu numărul șirului și cel al locului în șir (ex. I - 20), trecute în planul general al necropolei.

În această fază a cercetărilor putem menționa că Cimitirul I are 296 de morminte. În faza finală nu poate fi exclusă o ușoară modificare a acestor cifre. Informațiile anterioare cu privire la pietre tombale din anul 1560 nu au fost deocamdată confirmate. Cele mai timpurii stele funerare găsite până acum sunt de la începutul secolului al XVIII-lea (1703), iar cele mai târzii din primele decenii ale secolului al XIX-lea (1832). Dar și această vechime între 160 și 290 de ani este venerabilă și însemnătatea unor monumente, ca și a ansamblului este de netăgăduit.

Stelele din gresie cu înălțimi de la 0,80 m (ale copiilor) la 1,60 m au forma de formă dreptunghiulară sau cu latura superioară fie unghiulară, fie în formă de arc de cerc. În funcție de forma lor și de distribuția spațiului consacrat sculpturii sau inscripțiilor, au fost clasificate în șapte tipuri.

Începem cu unele însemnări asupra inscripțiilor. Textele, scrise în exclusivitate în limba ebraică, cu litere în relief - cele mai multe -, dar și câteva incizate, au frumosul format al scrierii „quadrate hebraica”, cu rare ligaturi, cele mai frecvente reîntâlnite în cărțile de rugăciuni (ex. alef - lamed). Ce date oferă inscripțiile?

Anul în care au fost puse, menținea abreviat P.N. pentru „aici este înmormântat (ă); prenumele defunctului (defunctei); menținea unor calități morale, fiu (fiică) a lui...; ziua și luna decesului și cunoscuta formulă abreviată (T.N.T.B.H.)

תח נשמת גיריה בערר היום” (Fie-i sufletul legat în legătura vieții) (veșnic). Adeseori sunt enumerate și calități ale tatălui celui decedat. În cazul steluțurilor de cul, textul este mai amplu; în rest, însemnările sunt relativ stereotipe, diferențiate doar de menținea unei sărbători la care s-a petrecut tristul eveniment a) Datele calendaristice oferă posibilitatea stabilirii unei foarte exacte curbe a mortalității în cadrul obștii sirenene. Pot fi formulate observații asupra evoluției necropolei, asupra primei faze, în care sunt înmormântați în parcele diferite bărbați și în altele femeile și, apoi, perioade în care nu se fac aceste distincții. b) Disponem de un număr important de antroponime care permit interesante analize. Pentru perioada inițială, constatăm lipsa totală a numelor de familie. Prenumele sunt atât ebraice (Avraham, Benjamin, David, Dov, Eliezer, Eli, Eliša, Haim, Hava, Iacov, Iehiel, Iehuda, Ithac, Lea, Malca, Mihel, Miriam, Mordehai, Moșe, Nahman etc.), dar și prin componentele germane (Frida, Ghitl, Hinda, Perl) sau slave (Cerna, Bela) ale limbii idii.

Uneori ele apar alăturate - dublate (ex. Dov-Bar) cu sau fără sensuri identice. În final vor putea fi întocmite interesante liste asupra frecvenței unor nume în cadrul colectivității asupra dominantei germane sau slave în alegerea „noilor” prenume. De asemenea, dispunem de primele mărturii despre numele de familie. Constatăm prezența a numeroase abrevieri (cf. מ"ק pentru השטק"ל), unele clare, de largă răspândire, altele

care se lasă cu dificultate decifrate. Coroborarea cu informațiile documentelor arhivistice va face posibilă și alcătuirea unor genealogii.

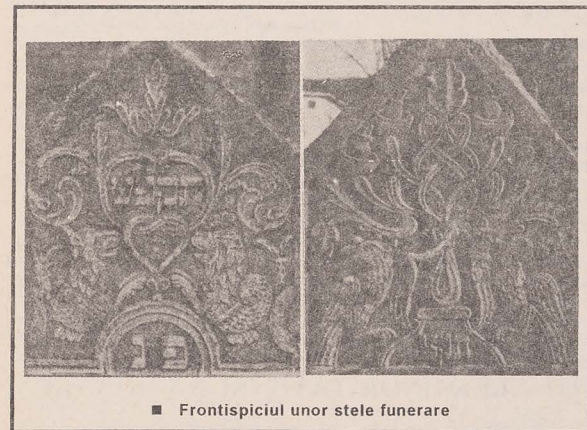
Dar stelele funerare de la Siret au impresionat în primul rând grație reprezentărilor sculpturale. Poate fi consemnată o bogată imagistică, a animale reale (lei, urși, cerbi, căprioare, porumbei, vulturi, păsuni, berze etc.); b) edificii și segmente ale unor construcții; c) ornamente geometrice și fitomorfe și nu în cele din urmă; d) motive specifice iudaice (menora, așa-numită binecuvântare invocată de cohanim, scutul lui David, Psalmii etc.).

Îmbinarea măiestră a acestor reprezentări atât de diverse și frumusețe și originalitate monumentelor funerare de la Siret. Pot fi observate uneori interesante relații între numele indicat de inscripție și animalul ilustrat (Dov - urs, Arie - leu etc.). Altele, unele animale sunt simboluri ale unor triburi sau ale unei luni calendaristice. Este, desigur, interesantă și cercetarea asimilării unor imagini de la alte etnie, deși imagistica funerară iudaică este dominată - normal - de religie, de credință în viața viitoare. În sfârșit, acest capitol nu va fi neglijată expunerea modului în care se oglindesc în imagistica pietrelor funerare curentele artistice ale epocii, aria de răspândire a unor tipuri de stele funerare în țară și în alte puncte ale Diasporei, ca și zona de difuziune a unor reprezentări.

Pentru Cimitirul I, va fi întocmită o monografie, cu prezentarea exhaustivă a monumentelor și o

■ Stela funerară din 1831

■ Frontispiciul unor stele funerare

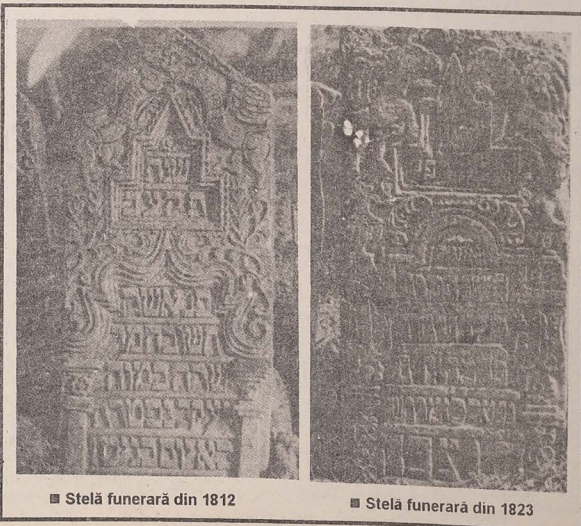
sau personalități, ci asupra unui grup de cimitire cu stele funerare de o frumusețe și complexitate rar egalate în alte orașe ale țării și în relativ puține alte centre ale Diasporei.

Între ele, mai cunoscut este cel de la Siret, localitate situată între Suceava și Cernăuți, pe traseul unui vestit drum comercial din Galiția spre Ungaria, oraș care a deținut un rol însemnat în perioada de început a statului de sine stătător Moldova. Descoperirile arheologice mai vechi și recente ilustrează milenii de locuire la Siret din neolitic, din prima epocă a fierului, dar mai ales din epoca feudală. Cele mai vechi documente care contribuie la reconstituirea istoriei obștii evreiești de la Siret datează din secolul al XVI-lea. O importantă sporire a populației evreiești în acest oraș a avut loc după anul 1759, în timpul domnitorului Ion Calimachi. Din anul 1774, odată cu răpirea unei părți a teritoriului Moldovei de către Austria,

Orașul fiind străjuit, pe o mare parte din perimetrul său, de dealuri înalte, străzile Siretului, cu undirii în valuri, scot în relief clădiri publice impozante, imobilele alăturate ale cartierelor comerciale. Construcțiile ultimelor decenii nu au anulat personalitatea vechiului oraș.

Cimitirele, dar mai ales cel vechi (Siret I) constituie importante surse pentru cunoașterea istoriei obștii evreiești locale. Situat pe o colină în mijlocul unei străzi care coboară în pantă accentuată dinspre centru către zona industrială, înconjurat cu zidul de piatră și beton, cimitirul, cu stele funerare etajate, nu poate scăpa privirii fie și a unui vizitator nepăsător al orașului.

Însemnările despre cimitirele din nord, mai depărtate în timp sau relativ recente, datorate unor călători instruiți, unor istorici de artă, folcloriști, istorici, relevau suficiente elemente care să impună cercetarea lor sistematică. Principiile colaborării

■ Stela funerară din 1812

■ Stela funerară din 1823

analiză de ansamblu. În general, vom încerca să alternăm cercetarea sistematică și înregistrarea pe peliculă a marilor cimitire cu publicarea periodică a unor complexe de dimensiuni mai mici, dar deosebit de utile reconstituirii istoriei unui ștel (târșușor) din Moldova (ex. Mihăileni - Suceava, Bivolari - Iași, Pungești - Vaslui, Codăești - Vaslui etc.).

Parte a unui vast proiect de cercetare a cimitirelor din România, monografia despre Siret va fi publicată cu sprijinul financiar al Centrului Goldstein-Goren de cercetare a istoriei evreilor din România (directorul centrului - dr. Liviu Rotman). Proiectul, egalat pe mai mulți ani, va reuni multe forțe și mijloace. Sprijinul F.C.E. va fi și el important.

Datele privind istoria evreilor din România vor fi mult îmbogățite la capătul fiecărei etape de cercetare a monumentelor celor care s-au alăturat strămoșilor.

Misiunea israeliană pentru Ruanda

Opt avioane de tip Hercules transportând personal medical, echipament, utilaje pentru transferul Magen David Adam, precum și cu un spital de campanie complet utilat, au decolat de pe o bază din centrul Israelului cu destinația Goma-Zair, situată la granița cu Ruanda. Operațiunea, denumită „Scântea speranței”, a fost condusă de comandantul de brigadă generalul Michael Weiner, medic șef al Zahalului (armatei) și alcătuită din 80 de soldați rezerviști, care s-au declarat de acord să participe. La aterizarea avionului, contrastul izbitor dintre luxuriantele cabine verzi și privești înfiorătoare a sutelor de cadavre-victimite ale holerei - care zăceau pe marginea terminalului - era dureros. Goma, până acum câteva săptămâni un orașel cu o populație de 200 000 de locuitori, situată la granița de est cu Ruanda, este împresurată acum de 700 000 de refugiați ruandezi, cu precădere oameni din tribul Hutu, care fug din calea celor din tribul Tutsi. Străzile sunt presărate de morți, în majoritatea lor copii. La marginea orașului, cadavrele sunt depozitate cu sutele, dar nimeni nu pare a se sinchisi de acest spectacol, cu excepția mamelor care, cu ochii înfundați în orbite, își țin îmbrățișați copiii morți. „Eu nu am văzut încă niciodată așa ceva”, declară Weiner. „Mii de cadavre, sărăcie, deznădejde”.

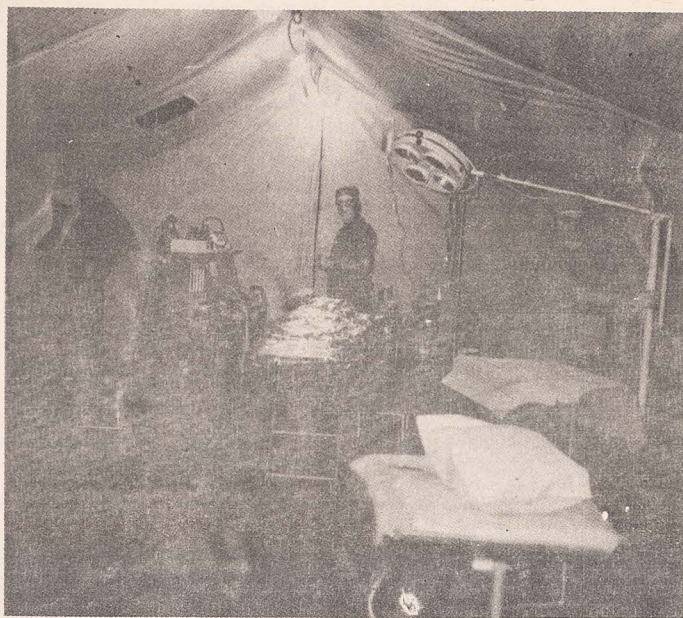
Pe lângă puternica prezență franceză, Israelul a pus la dispoziție cel mai eficient sprijin. „Am adus cu noi medicamente în valoare de un milion de șekeli israelieni, precum și carburanți și apă în valoare de 200 000 de șekeli. Avem cincisprezece medici, șase surori medicale și doisprezece sanitari, având tot ce le trebuie pentru a putea consulta și opera”, informează Weiner. Unsprezece copii, complet deshidratați din cauza holerei, au fost primii

pacienți; cei care zăceau liniștiți și inerti pe pământ și-și așteptau moartea au fost încărcăți într-un transportor israelian aparținând Zahalului. O fetiță, în stare gravă, a decedat în timpul călătoriei de zece minute până la spital și alta în momentul sosirii la spital. Apoi două LKW-uri au întreprins o a doua cursă pentru a încerca, pe cât posibil, să salveze viața altora sau, pentru a ne exprima mai corect, a o prelungi. Dar acești alții erau un milion. „Vă rog, trebuie să luați cu dumneavoastră mai mulți oameni, eu nu-i mai pot lua. Ei vor muri peste douăzeci de minute”, imploră un medic indian UNICEF. Soldații nu-și puteau ascunde lacrimile. „Îmi va trebui toată viața mea pentru a putea pricepe această crimă oribilă”, a afirmat unul din soldați, după ce încărcase un alt copil în LKW.

Unitatea a tratat în acest timp mai bine de 300 de persoane, mai cu seamă copii. Dikimbi, 9 ani, a fost adus bolnav de holeră și complet deshidratat, gata să moară. „Eu consider că noi l-am salvat, dar cine mai știe încotro îl vom trimite. Viața de aici îl va condamna, probabil, la moarte”, afirmă dr. Shapiro, maior în rezervă. Dikimbi, care nu știe nimic despre părinții săi, sau de unde vine, mai are totuși un pic de noroc. În Kikumba zac mii de cadavre umflate, descompuse, cu ochii deschiși, ațintiți în gol. Expresia feței celor vii nu se prea deosebește de cea a celor decedați. „Israelul este, până la ora actuală, singura țară care a trimis în Ruanda o echipă de salvare, a declarat, la data respectivă, ministrul poliției și al energiei, Moshe Shalal, în Knesset. Echipa de salvare israeliană este unica de asemenea proporții, care a sosit acolo. Există grupe de voluntari, dar până în prezent nu au sosit nici un fel de echipe din alte țări, care să fie mai numeroase și mai bine utilitate decât a noastră”.

„Dumnezeu a poruncit israeliților să facă bine străinilor...”

(Sifri Bamidbar)

Conform principiilor după care îngrijirile medicale sunt un drept universal deasupra barierelor ideologice și a frontierelor politice, porțile spitalelor israeliene sunt deschise tuturor aceluia care au nevoie de serviciile lor.

În multe regiuni ale Asiei și Africii, medicii și infirmierele Israelului aduc sprijinul lor. Echipete israeliene participă constant la operațiunile de salvare în zonele afectate de cataclisme naturale.

După Armenia (ilustrația de mai sus reprezintă un spital de campanie israelian deschis acolo după devastatorul cutremur de pământ), actualment Israelul acordă asistență medicală în Ruanda.

GAMLA - simbol al rezistenței

Romanii au izbutit să escaladeze înălțimea și să-i încercuiască pe evrei, dintre care unii s-au apărât, iar alții au fugit pentru a-și cruța viața. Îndărjirea romanilor din cauza camarazilor lor căzuți în primul atac s-a îndreptat însă împotriva tuturor.

În cele din urmă, mulți evrei care nu mai puteau lupta s-au aruncat cu soțiile și copiii lor în prăpastia adâncă ce se căsca de o parte a cetății. Mânia iudeilor încercuții, îndreptată împotriva lor înșiși, apărea aproape mai mare decât cea a romanilor, căci, în timp ce dintre aceștia din urmă au fost zdrobiți 4 000 de oameni, s-au găsit rămășițe pământești a mai bine de 5 000 de evrei, care se aruncaseră ei înșiși în prăpastie.

Este o întâmplare înfiorătoare pe care o relatează Josephus Flavius (Războiul evreilor, IV, 1.1 - 10), deci un om care cunoștea bine cum s-au petrecut evenimentele. Înainte ca, după căderea orașului Jotapata sub romani, să plece la Roma, pentru a se stabili acolo într-o vilă, el relatează istoria veche a evreilor („Antiquitates”), precum și evenimentele din perioada vieții sale („Bellum Judaicum”). Josephus - denumit pe atunci încă Joseph ben Matitiah - a fost la început preot la Ierusalim și, ulterior, după izbucnirea „Războiului evreiesc” împotriva Romei, comandant suprem în nordul țării. În această funcție, el inspectează și Gamla, localitate situată pe înălțimile Golan, oraș construit pe spinarea muntelui, care arată ca o cocoasă de cămilă, și îi dă localității numele de Gamla - în limba arameică „gamla” corespunde termenului ebraic „gama” - cămilă. Josephus observă că orașul era bine întărit (II, 20, 6). El este fascinat de poziția topografică a acestuia. „Construite pe flancul drept al lanțului de munți, casele erau strâns apropiate unele de altele, în așa fel încât aveai impresia că orașul ar pluti în aer...” (IV, 1, 1).

Acolo se deschide un drum de grohotiș, mărginit de pietre negre de bazalt, pe care noi, cotind de pe șoseaua de legătură Ramat Hamag-shimim-Katzrin, l-am coborât cu mașina cu 30 km/oră. N-am întâlnit nici un copac sau vreun arbust, ci numai mărcini și ciulinii. După un drum de 2 km, am găsit intrarea în parcul rezervației naturală. Am parcat mașina, am plătit taxa de intrare și am început coborâșul în direcția Gamla.

Drumul ne poartă pe o potecă abruptă, pe care călcase și Vespasian - comandantul de oști și, ulterior, împăratul roman - , fiul său Titus și soldații din Legiunea a 15-a, înainte de a porni atacul hotărât împotriva orașului Gamla. La stânga și la dreapta, spre informarea

vizitatorilor, atârnau tăblițe cu pasaje din textul lui Josephus. Dintr-o conductă de apă defectă țâșnea apa, ca dintr-o fântână arteziană. Ea oferea călătorului transpirat o binevenită răcoare. Vom anunța defecțiunea.

În fața noastră, în lumina difuză a soarelui de după-amiază, se profilează „Cocoșa cămillei”. Încă din depărtare se pot zări ruinele degajate până acum, iar cercetarea arheologică, începută în 1976, sub conducerea lui Shmarjahu Guttman, urmează să mai dureze. Câteva mașini cu rulote de camping aparținând administrației de cercetare a vestigiilor, aduse cu elicopterul, din lipsa unei căi de acces, stau înșirate la poalele colinei. O privești fascinant. Zidul de fortificație cu

sufocat în norii de praf”.

Suntem în apropierea unei breșe practice în zid. Imediat îndărătul nostru - temelii ale fostelor case și urme ale unui al doilea zid de apărare. Ne cățărăm pe el. O casă dreptunghiulară a fost identificată de mult - datorită băii rituale (mikva), amplasată lângă intrare și întregii construcții - drept Bet Hakneset („casă a adunării comunitare”). Aceasta este cea mai veche clădire descoperită până acum în Israel”, informează un text explicativ. „După cât se pare, ea datează încă de pe timpul celui de-al doilea Templu din Ierusalim”.

Aici se întâlneau oamenii și aici se rugau. Scaune de piatră și câteva rămășițe ale coloanelor există încă. Într-o nișă săpată în

Orașul de pe „Cocoșa cămillei”

turnul său încă vizibil, construit de-a lungul părții răsăritene, se întinde în jos, până la Valea Daljot. În nord și vest, nu era nevoie de nici un zid de apărare. Stâncile abrupte apărau de orice atac. Aici au trăit miile de evrei care au înfruntat forța militară romană, superioară numericeste. Primejdia era mortală pentru asediați. Agresorii atacau orașul cu catapulte, săgeți uriașe și pietre care cântăreau multe kilograme. Romanii au adus „în trei locuri berbece pentru a provoca astfel prăbușirea zidului”, notează Josephus. „În sunetele puternice ale trompetelor. În zgomotul armelor și al strigătelor de luptă, romanii au pătruns în oraș prin breșele făcute de ei în ziduri. S-a pornit o luptă corp la corp, iar apărătorii s-au retrăs apoi în zonele mai înalte ale orașului. Deodată s-au reîntors și s-au năpustit asupra romanilor...” „Întrucât nici nu se puteau apăra împotriva luptătorilor evrei, situați pe poziții combatanților, care înaintau vertiginos, unii romani au luat-o la fugă, refugiindu-se în acoperișurile caselor evreiești, care, fiind joase, le erau accesibile. Dar de-abia ajunseseră un număr de romani sus, că acoperișurile s-au prăbușit sub greutatea lor. De îndată ce o casă se prăbușea, aceasta antrena în cădere multe alte case, pe ceasuri versant, la vale”. Un adevărat „efect-domino”, care „a provocat moartea unei mulțimi de romani”. Josephus relatează: „Mulți au fost îngroapați sub dărâmurii, mulți au fost schilodiți în timpul fugii. Majoritatea însă s-au

perete, dar nu în cel îndreptat spre Ierusalim, se afla, probabil, Toră. Un lăcaș sfânt, stabilit anume, lipsea în acea perioadă timpurie. Pe podea erau întinse rogojini de paie, iar în timpul iernii, încăperea era încălzită, deoarece pe Golan vremea poate deveni teribil de friguroasă. Ne apropiem de coama „Cocoșei cămillei”. Instalații de producție, vopsitorii, prese de ulei (principala sursă de venituri: măslină, ulei de măsline), băi rituale, luxoase cartiere rezidențiale - constată experții. Era limpede, bogăția și locuina sus, nu pe versant, în străduțele înguste și abrupte. Așa stăteau lucrurile și în „orașul de sus” din vechiul Ierusalim, reședința preoților și a nobilimii. Aici, la Gamla, se oferă ochilor o privești minunată, până departe spre Kineret și spre lanțul de coline din Galil. Impresionante sunt prăpăstiile dimprejur. Pericolului de prăbușire blocuri mari de piatră îi pun stavilă. De pe acest loc deci, evreii supraviețuitori au fost aruncați în adâncuri de către învingătorii sau au sărit ei de bunăvoie, găsindu-și moartea, deoarece au preferat un sfârșit onorabil unei vieți în robie. La poalele pereților de stâncă, s-au descoperit oseminte ale miilor de evrei care nu au supraviețuit pierderii orașului lor și nici un cimitir nu s-a găsit pe „Cocoșa cămillei”. Unde au fost îngroapați morții? Timp de șapte luni, orașul Gamla a fost asediat de romani. Presiunea atacatorilor a fost înfiorătoare. Echipetele conducute de arheologul Guttman găsec mii de proiectile de piatră și vârfuri de

săgeți - mărturii ale puternicului asediu roman. În muzeul de la Katzrin sunt expuse asemenea rămășițe de pe vremea luptelor, obiecte casnice din Gamla.

Deznodământul s-a declanșat atunci când trei soldați, la o oră de noapte, au pătruns într-un turn al fortificației și - după cum consemnează Josephus - „au rostogolit afară cele cinci pietre cubice”, cele mai puternice, făcând ca turnul să se prăbușească. Sentințele au observat prea târziu și au fost măcelărite, împreună cu alți locuitori, de către asediați. Curând după aceea, Titus a pătruns în oraș, i-a alungat pe apărătorii rămași, până sus, pe coama muntelui, dar a fost atacat puternic de ei cu pietre și săgeți. Se părea că soarta bătăliei redeveni favorabilă, dar, deodată, s-a stărnit o furtună, „care a îndreptat proiectilele romanilor în direcția iudeilor, oprindu-le însă pe alte acestora din urmă, și abătându-le de pe traectoria lor... Așa au izbutit romanii să urce înălțimea și să-i încercuiască pe iudei”. Sfârșitul este cunoscut. „Nimeni n-a scăpat cu viață din această încăierare, cu excepția a două femei...” scrie Josephus Flavius. „Ele s-au salvat ascunzându-se de mâna romanilor, în timpul asaltului, deoarece aceștia, care erau de o cruzime înfiorătoare, nu cruțau nici sugarii, din rândul cărora pe mulți i-au azvârlit în prăpastie. Așa a căzut Gamla...”

Soarta ei este asemănătoare cu cea a Massadei - fortificația din stâncă de la Marea Moartă, care abia în anul 73 e.a., la trei ani după căderea Ierusalimului, a putut fi cucerită de către romani.

Când romanii au escaladat, în cele din urmă, după construirea unei rampe, ultimul zid, au găsit doar două femei și cinci copii în viață.

Gamla se aseamănă cu Massada, dar este mai puțin cunoscută. 960 de oameni au preferat să moară decât să cadă în sclavie (VII, 8, 6). Massada, cu al ei minunat de frumos palat „suspendat” al lui Herodot, scos la iveală de generalul și arheologul șef Yigal Yadin, a întrecut-o în rang pe Gamla. „Mațada seînt lo tipol!” (Massada nu va cădea a doua oară!), este deviza pe care recruiți din brigada de blindate o rostesc la depunerea jurământului pe platoul masivului stâncos. Gamla, fără teleferic și lipsită de forța turisticilor, duce o existență mai modestă. Este o nedreptate, deoarece și ea stă mărturie, nu în mai mică măsură, a luptei îndărjite duse de evrei, care, ca și luptătorii din Masada, au ales moartea în libertate și nu o viață în sclavie

ROLAND GRADWOL

POEZIA ÎN ACTUALITATE

La 11 noiembrie a.c., a avut loc un semnificativ eveniment cultural - o triplă lansare de carte de poezie: „Fascinația lirei”, antologie a principalelor curente literare și a unor reprezentanți de vârf ai acestora din secolul nostru, datorată lui Ion Segărceanu, „Strigăt în deșert”, de Benedict Solomon și „În noi e un cer mai adevărat”, de Vlad Solomon, aceștia din urmă, tată și fiu, medici în Israel, originari din România. La manifestare, ce s-a desfășurat la Biblioteca „Mihail Sadoveanu” din Capitală, au participat dl av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al Federației Comunităților Evreiești din România, publicistul și scriitorul Victor Bărlădeanu, secretarul general al Asociației Culturale de Prietenie România-Israel, personalități ale vieții literare românești, ziaristi.

Subliniind fenomenul relevant pentru cultura românească de după 1989 al editării unor cărți de poezie, într-o economie de tranziție, în care poezia a devenit - potrivit criteriului vandabilității - o „scără” a literaturii, dl Mircea Herivan, directorul Editurii „Intercompress”, editorul volumelor, a făcut o succintă prezentare a celor trei profiluri autoriale: Ion Segărceanu, semnată la 7-8 volume de versuri originale și traducător de poezie; Benedict Solomon, debutant cu resurse artistice demne de interes, născut în 1922 la Ștefănești, județul Botoșani, absent al Facultății de Medicină din București, stabilit din 1970 în Israel, membru al Asociației scriitorilor de limbă română din Israel; Vlad Solomon, născut la București în 1951, specialist în hipnoză medicală și stomatologia la Universitatea Tel-Aviv, autor de versuri, proză și piese de teatru în română și ebraică. Faptul că aceștia din urmă, a arătat directorul editurii, continuă să considere limba română ca modalitate proprie de expresie literară denotă un fenomen cu semnificații mult mai adânci, acela al atașamentului față de limba și țara în care s-au născut al celor 400 000 de evrei din Israel originari din România, care au făcut Alia fără ca aceasta să distrugă legăturile lor sufletești și intelectuale cu meșteșugurile natale.

Vorbind despre cele trei volume, dnii prof. Andrei Bantaș, scriitor și traducător, George Timcu, director în Ministerul Culturii, Victor Bărlădeanu și Henri Zalis, scriitor, critic și istoric literar, au evidențiat începutul unei schimbări în spiritualitatea culturală post-revoluționară, respectiv, o apropiere de normalitate prin repunerea în drepturi a poeziei,

faptul că nouitatea ipostazei de medic-poet în literatura universală - după aceea de medic-prozator, care oferă exemple ilustre (Cehov, Cronin ș.a.) - în cea română a devenit o tradiție, după Vasile Voiculescu și Emil Dorian, comunicabilitatea și retorica cu măsură a lui Benedict Solomon, care și transformă „strigătul în deșert” într-unul „de la inimă la inimă”, descendența lirică a lui Vlad Solomon din poezia lui Ilarie Voronca, sensibilitatea față de

tragedia nu doar personală, ci și colectivă (Holocaustul) a celor doi poeți israelieni, caracterul bilingv al volumului lui Benedict Solomon (română și franceză) prin contribuția Luciei Schwartz și a Ilanei d'Ouri Meron, cu ilustrații de Tia Peltz.

Actrița Liliana Hodoroș, de la Teatrul Național din București, a recitat, în încheiere, câteva poeme din volumele lui Benedict și Vlad Solomon.

Toți câmpulungenii la Tel-Aviv

Cu totul neașteptat ne reapare în minte micul oraș bucovinean Câmpulung, orașul cu cer cristalin, cu râul Moldova spumegând, străjuit de munții Dea și Runc, de parcă ar fi învâluit în strale de catifea verde.

Aici, în inima Tel-Avivului, în căldura toridă de vară, în sala Bet Hahaial, adie parcă un aer de munte; este de fapt instalația de aer condiționat, dar celor 350 de câmpulungenii care participă la o doua întâlnire li se pare că este o adiere venită direct de pe muntele Rarău.

Participanții au venit din toate colțurile Israelului și nu numai, sunt oameni veniți din Columbia, S.U.A., Austria și chiar din Câmpulung.

O revedere, pentru unii dintre participanți după 20, 30 și chiar 50 de ani, aduce deopotrivă bucurie și lacrimi.

Pe fond de muzică, un animator încearcă să-i distreze pe participanți, dar oamenii preferă să se vadă, să se îmbrățișeze prietenese, să schimbe câteva cuvinte unul cu altul și, oricât de mult ai dori, nu este posibil să vorbești cu fiecare.

Cu greu organizatorii reușesc să-i facă pe participanți să se așeze la mese pentru a asculta câteva cuvinte adresate de cei care au organizat revederea. Iluku Klein reușește, în cele din urmă, să transmită un cuvânt de salut și apoi de pomenire a celor plecați pe drumul veșniciei, în lagărele din Transnistria, în anii de reconstrucție a Israelului, precum și a celor plecați cel mai de curând, în perioada dintre cele două întâlniri.

A fost enunțat, de către ing. Ernest Spetter, proiectul unei viitoare întâlniri, care ar trebui să pună accent pe atragerea generațiilor de tineri proveniți din părinți câmpulungeni. La

acest tineret dorim să cultivăm sentimentul apartenenței la originea părinților sau străbunilor lor.

Președintele Asociației Evreilor Originari din Câmpulung, ing. Siegfried Schieber (din Viena) și vicepreședintele Asociației, dl Marc Wiznitzer (din Bogota), adresează un apel către cei tineri pentru a continua tradiția de a menține legăturile de colaborare, de prietenie și de cinstire a locurilor natale. Se menționează instituirea unui fond pentru a ajuta prin burse tineri cu dotare excepțională, ca ei, la rândul lor, să ducă mai departe tradiția de „excepțional” a multor evrei din Câmpulung. Se ia hotărârea de a elabora o carte cu caracter de memorial.

Alți participanți au adresat și ei cuvinte calde de mulțumire pentru eforturile organizatorilor.

Au mai luat cuvântul prof. dr. ing. Emanuel Poppel din Iași și dr. Abramovici Suhar, actualul președinte al Comunității Evreilor din Câmpulung-Bucovina (17 persoane).

Prezența a 350 de oameni originari din Câmpulung la întâlnirea din 1994 la Tel-Aviv seamănă a miracol.

Organizatorii acestei întâlniri au depus eforturi enorme și recompensa o constituie bucuria sădită în inimile celor prezenți, care s-au lăsat alinați de sunetele muzicii, dar și de amintirile venite din vremuri de demult; pentru noi toți, Câmpulung-Bucovina înseamnă „acasă de altădată”.

Iar pentru viitor? Da, pentru viitor, chiar pentru viitorul apropiat, s-au auzit voci câmpulungene sau foste câmpulungene: „Leșana habaâ bilersalaim!”

SIEGFRIED SCHIEBER (Viena)

Tot despre „Antologia Segall”

Domnule Redactor Șef,
Sunt un cititor statornic al „Revistei Culturii Mozaic”. Vă felicit pentru îmbunătățirile aduse ca formă și ca fond ultimelor numere ale publicației ce cu onoare o editați. Mă refer în primul rând la abordarea trecutului și a prezentului național evreiesc din România, căci, în ciuda numelui pe care îl poartă, ziarul dumneavoastră - și al nostru - trebuie să reflecte, în special, un tot mai mare grad de cultură iudaică și generală, fără însă a exclude problemele de cult. Este știut că poporul evreu din Diaspora și-a menținut identitatea sa națională în jurul religiei și al instituțiilor sale.

O presă, chiar evreiască, într-o țară traumatizată de aproape șaptezeci de ani de totalitarism, nu putea oglindi pe deplin idealurile noiatoare umanitar-democratice (atât de

OPINII

specifice poporului evreu). Condeierii acesteia au fost nevoiți să se supună cenzurii a cinci dictaturi care au încercat să sugrume libertatea de gândire. Profund mâhnitor a fost faptul că făuritorii istoriei comunității evreiești pe pământul României au fost înlăturați, cu voia sau fără voia autorilor unor studii, din patrimoniul cultural și istoric pe care l-au făurit, lăsându-ni-l nouă moștenire.

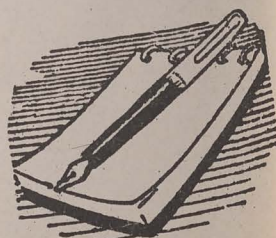
Remarc, în direcția remedierii acestor stări de lucruri, articolul colaboratorului dumneavoastră Anton Celaru: „O carte de care trebuie să ne amintim”, publicat în nr. 786/august 1994, articol care are meritul deosebit de a reînprospăta în memoria contemporanilor un moment de vârf al confluențelor culturale româno-evreiești.

Mi-aș îngădui câteva precizări și adăugiri, utile, sper, expunerii mai largi pe care autorul articolului o făgăduiește pentru mai târziu.

Dr. Adolf Stern încetase să mai fie în aprilie 1922 conducătorul Uniunii Evreilor Pământeni. Începând din 1918, Stern se autoexilează, dr. W. Filderman fiind practic predecesorul acestei Uniuni, cel care a condus uriașa campanie de obținere a drepturilor cetățenești pentru populația evreiască din România. De altfel, Congresul U.E.P. din 1923 va consfinți această realitate. Nu este cazul de a intra în alte amănunte. Fără îndoială, acest tribun al evreimii române își va dobândi recunoașterea oriunde se scrie istoria iudaismului pe pământul României. Cred că, personal, am descenzurat un capitol dureros, în cadrul emisiunii Televiziunii Române din 30 iulie 1994.

În ce privește „Comitetul” care semnează cuvântul introductiv al cărții comentate de dl Anton Celaru, menționez că el depășește sfera U.E.P., fiind format din W. Filderman, G. Costa-Foru, Gala Galaction și I.E. Torouțiu. Comitetul a patronat traducerea și editarea „Antologiei Segall”. Strădaniile lui au găsit ecou până și la ministrul culturii acelor vremuri, scriitorul ultranaționalist Octavian Goga, care a convins guvernul Averescu să subvenționeze editarea lucrării. Isaia Răcăciuni, în volumul „Amintiri”, București, 1967, scrie despre acest moment: „Deoarece la noi nu se găseau litere ebraice, statul l-a subvenționat pe Segall și acesta s-a dus să tipărească la Viena masivul volum”.

Alături de întregul popor român, evreii din România au nevoie de adevăr; să nu-l ocolim.
TEODOR WEXLER

80 de ani de binefăcătoare activitate a „JOINT“-ului

Urmare din p. 1

milioane de dolari. Au fost înființate centre medicale, asociații de ajutorare prin împrumut, școli de meserii.

În 1928, Societatea Americană pentru Așezări de Fermieri Evrei în Rusia a organizat o subscripție de ajutorare, iar în 1929, Uniunea Sovietică a semnat, împreună cu organizația sus-amintită, o înțelegere privind realizarea acestui program. După 1938, totuși, un mare număr de fermieri evrei au părăsit așezările, atrași fiind de orașe, majoritatea celor rămași la sate fiind, apoi, uciși de naziști. O singură colonie rurală predominant evreiască mai există încă, în Crimeea.

În martie 1931, JDC a fost reorganizat sub numele prezent. În 1939, după încercări nereușite de a coordona creșterea fondurilor datorată înființării organizației United Palestine Appeal, „Joint”-ul și U.P.A. și-au unit eforturile în cadrul lui United Jewish Appeal (U.J.A.).

În 1924, prin parteneriat cu Asociația Colonizării Evreiești, „Joint”-ul a înființat Fundația Reconstrucției Americane Unite, cu un capital de 5 milioane de dolari. Din 1926, JDC a înființat case de împrumut care acordau sume mici fără dobândă. Numai în Polonia, un milion de oameni au beneficiat de aceste activități. În 1926, „Joint”-ul a contribuit, de asemenea, cu 1,8 milioane de dolari la înființarea Corporației Economice a Palestinei, care a investit capitalul ei în proiecte de dezvoltare a țării. Această activitate a fost desfășurată și în Polonia, Rusia subcarpatică, țărilor baltice, România. Până în 1940, activitatea „Joint”-ului față de sionism a fost ambivalentă. În timp ce JDC a subvenționat organizația ca, de pildă, Corporația Economică a Palestinei, care a investit sume mari de bani în țară, liderii „Joint”-ului nu considerau că sionismul ar fi singura soluție a problemei evreiești. Până în 1939, fondurile „Joint”-ului

au fost destinate în mai mare măsură ajutorării evreimii europene decât mișcării sioniste. Sub impactul nazismului și al dezvoltării Israelului, această atitudine s-a schimbat complet în timpul războiului și în perioada postbelică.

În perioada 1939-1945, au fost trimiși 78 878 000 de dolari pentru îmbunătățirea condițiilor de viață în ghetouri. În anii 1943 și 1944, au fost parașutați 300 000 de dolari evreilor ascunși în Polonia. Secția elvețiană a „Joint”-ului, condusă de Sali Mayer, a trimis fonduri evreilor din alte țări europene și din Shanghai. Mayer a participat, în 1944, la salvarea unui mare număr de evrei din Germania, încercând să prevină deportările ulterioare ale evreilor. Din ianuarie 1944, Comitetul Refugiaților de Război din S.U.A. a centralizat întreaga muncă de salvare a evreilor, finanțat fiind, în special, de „Joint”. În timpul războiului, „Joint”-ul a devenit principalul factor de salvare a 81 000 de evrei din Europa dominată de naziști, mai ales din Franța, Spania, Portugalia și din Balcani.

Activitatea „Joint”-ului a cunoscut o ascensiune după război, între 1945 și 1952, când a fost cheltuită suma de 342 de milioane de dolari pentru hrana, îmbrăcămintea și asigurarea a noi cămine unui număr de 250 000 de evrei supraviețuitori ai lagărelor și pentru rămășițele unor comunități evreiești din Europa. Ajutorarea a circa 50 000 de imigranți „ilegali” în Cipru, aflați în lagăre de detenție, a fost susținută tot de „Joint”. În anii 1949 și 1950, acesta a contribuit mult la cheltuielile de transport ale evreilor care voiau să facă Alia. În America Latină, casele de împrumut au ajutat noilor veniți să se stabilească acolo. Din 1949, „Joint”-ul a finanțat și instituții pentru vârstnici din Israel. A continuat să sprijine școlile evreiești (ieșivot) și educația evreiască, în general, atât în Israel, cât și în alte țări unde aceasta era activă. A menținut, de asemenea, programe de

sănătate, de educație și de calificare profesională în Africa de Nord. Noii veniți din Africa de Nord în Franța au primit, de asemenea, ajutor. Între 1953 și 1966, s-au acordat în total 363 de milioane de dolari. După tragica moarte a lui Charles Jordan în Cehoslovacia, în 1967, președinția „Joint”-ului a fost asigurată de Louis Broido. I-au urmat Heinz Eppler, Donald M. Robinson, Henry Taub, iar în prezent - ambasadorul Milton Wolf.

Începând din 1967, „Joint”-ul are, din nou, posibilitatea să ajute comunitatea evreiască din România la desfășurarea programului de asistență socială. Peste 60 la sută dintre evreii din România depășesc vârsta de 60 de ani, sunt supraviețuitori ai Holocaustului, reprezintă un material uman ale cărui suferințe nu pot fi ignorate. Restaurarea rituale, căminele de bătrâni, trimiterea de alimente la domiciliu, centrele medicale, medicamentele - iată câteva dintre obiectivele de ajutorare din partea „Joint”-ului pentru evreii din țara noastră.

După prăbușirea blocului țărilor comuniste și dezintegrarea fostei Uniuni Sovietice, „Joint”-ul a început să trimită ajutoare și celorlalte comunități evreiești din Europa Centrală și de Est, precum și celor din țările ex-sovietice.

„Joint Distribution Committee” este o organizație non-politică, activând strict în cadrul legislației S.U.A. Ea încearcă să ajute evreii în nevoie, oriunde s-ar afla, în dorința ca fiecare să aibă cele necesare existente.

Toate acestea trebuie reamintite cu recunoștință la împlinirea a opt decenii de existență a „Joint”-ului, organizația care binemerită și se bucură de grațitudinea și aprecierea evreilor din întreaga lume și care și-a dobândit un loc de onoare între instituțiile umanitare ale omenirii.

■ Fațada sinagogii din localitatea Ferté-sous-Jouarre (departamentul Seine et Marne)

EVREII DIN FRANȚA

Comunitatea Evreilor din Franța este a patra din lume ca mărime și, după Israel, prezintă cea mai largă diversitate ca proveniență: descendenți din evrei sefardi, inclusiv foarte recent sosiți din nordul Africii, precum și grupuri de așkenazimi. Așkenazimii apăsuni sunt originari din vechi comunități din Alsacia și Lorena, precum și refugiați din Germania; dar există și mari grupuri de așkenazimi din estul Europei, provenind din imigranți est-europeni începând de la 1882.

Din punct de vedere istoric, după Irak, Franța este una dintre cele mai vechi comunități din Diaspora, datând din vremea ocupării Ierusalimului de către romani, în anul 70 al erei actuale, când evreii au ajuns și în Galia Romană.

Începând din secolul al VIII-lea, negustorii evrei au început să se stabilească în nordul Franței, iar în secolele al XI-lea și al XII-lea, comunitățile au cunoscut o mare înflorire a culturii iudaice.

Rabi Șlomo Itzhaki, din Troyes, cunoscut sub numele de Rași (1040-1105), a fost cel mai renumit comentator al Bibliei, fiind continuat de fiul său Rabeinu Tam (1100-1171) și de Rașbam (1085-1158).

Necazurile au început cu lansarea primei cruciade, în 1096, de către Papa Urban al II-lea. Cu toate că aceasta a avut scopul să elibereze Tora Sfântă de necredincioși, compatrioții evrei erau socotiți de asemenea „necredincioși”. Totuși, ei nu au avut atât de suferit cât evreii din zona Rinului, sub domnia lui Ludovic al IX-lea (1226-1270), cunoscut mai târziu ca Ludovic cel Sfânt, perioadă în care situația lor s-a înrăutățit și mai mult. În 1240, Talmudul a fost ars în piețe publice. În 1306, evreii au fost expulzați din Franța, la 16 ani după expulzarea lor din Anglia; totuși, unii dintre ei au primit permisiunea de a rămâne în Provence (până în secolul al XVI-lea) și în Avignon. Refugiații marani au început să se stabilească în regiunea Bordeaux la sfârșitul secolului al XV-lea.

După Tratatul din Westfalia (1648), regele Ludovic al XIV-lea a adoptat aceeași politică cu a Caterinei cea Mare a Rusiei, permițând unei largi părți a populației evreiești orașenești să rămână pe loc.

Revoluția Franceză a adus emanciparea evreilor, atitudinea față de aceștia fiind exprimată prin cuvintele contelui Stanislas de Clermont-Tonnerre: „să refuzi totul evreilor ca națiune și să dai totul evreilor ca inci-

zivi”. Reformele care au urmat au avut drept scop să-i aducă la situația de „cetățeni francezi de credință iudaică”, inclusiv prin înființarea Consistoriilor (1808) menite să supraveghe-

ze alegerea rabinilor; sistemul există și azi. Schimbările acestea au influențat psihologia evreilor francezi pentru multă vreme. Astfel, s-a ajuns la întemeierea primei organizații evreiești internaționale - Alianța Israelită Universală (1860). Afacerea Dreyfus (1894-1906) a împărțit Franța în susținători ai căpitanului evreu, pe nedrept acuzat de trădare și în mișcarea antisemită a anti-dreyfusarilor.

Din 1880, a început un permanent val de imigrări din partea evreilor est-europeni și, o dată cu instaurarea nazismului, și a evreilor germani. După căderea Franței, în 1940, peste 90 000 de evrei au fost deportați în Germania și chiar și în sudul Franței au fost promulgate legi antisemite. Evreii au încercat să se ascundă; mulți au luptat în Rezistență. După cel de-al doilea război mondial, noi imigranți au sosit din Africa de Nord și din Orientul Mijlociu. Cifrele statistice arată că, în 1939, populația evreiască cuprindea 300 000 de persoane; în 1945, erau 185 000; azi - 550 000.

Consiliul Reprezentativ al Instituțiilor Evreiești din Franța (CRIF) este cea mai cuprinzătoare organizație a evreilor francezi, al cărei președinte actual este Jean Kahn. Fondul Social Evreiesc Unificat (FSJU) controlează utilizarea fondurilor. Apare o influență publică lunară, periodical ilustrat „L' Arche”, cu noutăți din lumea evreiască franceză, israeliană și din alte părți. Principala organizație religioasă este Consistoriul; limba ebraică se predă în universități; există și un curs de idiș. În Franța sunt 34 de școli evreiești.

Muzeul Evreiesc din Berlin

Personalitate israeliană cunoscută, Amnon Barzel este director fondator al Muzeului Luigi Pecci de artă contemporană din Prato, Italia, și directorul unor proiecte majore de artă contemporană de-a lungul globului.

În luna iunie a.c., el a fost numit de Senatul din Berlin director fondator al Muzeului Evreiesc din acest oraș, muzeu care este planificat să se deschidă în 1997. Prestigioasa revistă „Newsweek”, în pagina consacrată personalităților de talie mondială, a realizat recent un interviu cu Amnon Barzel. În acest interviu, Barzel a arătat că muzeul din Berlin va reprezenta în mod simbolic întoarcerea poporului evreu și a istoriei sale în Europa. „Berlinul a fost cartierul general al celor care au dorit să-i elimine pe evrei. Dar astăzi, cei care au urmărit eliminarea evreilor nu mai există, în timp ce evreii trăiesc. Sacrificiul a supraviețuit călăului”, remarcă Barzel în interviul său.

Scopul muzeului este de a integra istoria și cultura evreilor germani în istoria și cultura Germaniei. Istoria poporului evreu

nu este numai o istorie a opresiunii, a Holocaustului, ci este și o istorie a creativității și a unui extraordinar spirit vital. Istoria evreilor este un

■ Reconstruirea Marii Sinagogi din Berlin situată pe Oranienburger Strasse

model de rezistență și supraviețuire, este un model de optimism care arată că se poate supraviețui la orice suferință dacă îți păstrezi identitatea. Amnon Barzel dorește să oglindească, în acest muzeu, creativitatea iudaică. Barzel subliniază că de 2 000 de ani evreii au fost obligați să se mute dintr-o țară în alta, ducându-și patria cu ei; această patrie a fost cartea și cultura iudaică. În muzeu se vor folosi metode avansate de difuzare a informațiilor despre această cultură. „Informația este bariera împotriva ignoranței și ignoranța este baza urii împotriva altora”, menționează Barzel. De asemenea, el declară că dorește să creeze, prin acest muzeu, o legătură între vizitator și cultura evreiască. „Sunt mândru că sunt evreu și israelian”, spune Barzel, care observă că în lumea contemporană cultura evreiască are un mesaj deosebit, deoarece, în prezent, suntem martorii unei uriașe dislocări de popoare, națiuni și culturi, dislocare care va schimba imaginea lumii. Acesta este un proces tipic pentru istoria evreilor. Poporul evreu trebuie să fie foarte sensibil în legătură cu acest proces, să-l urmărească și să promoveze în lume toleranța.

Steven Spielberg și Beth Hatefutot

În fastuoasa sală a Hotelului Plaza din New York, a avut loc un dîneu de gală, organizat de prietenii americani ai Beth Hatefutot (Casa Diasporei), al cărui invitat de onoare a fost regizorul și producătorul recunoscut în lumea întreagă și dublul laureat al premiului „Oscar” - Steven Spielberg. La această impresionantă reuniune au participat peste 750 de oaspeți de marcă. Beneficiul realizat cu acest prilej a fost destinat Casei Diasporei din Tel-Aviv.

Printre personalitățile ce au luat parte: Edgar Bronfman, președintele Congresului Mondial Evreiesc și președintele Beth Hatefutot, Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel, cu soția, primarul Tel-Aviv-ului, ambasadorul Israelului în S.U.A., directorul Casei Diasporei, Giora Goren, președintele Comisiei cinematografice britanice, S. W. Samuelson, Kalman Sultanyk, președintele Congresului Mondial Sionist, actorul și principalul producător al filmului „Schindler's List”, Ezra Dragan (interpretul rolului rabinului), J. Weinberg, primul director general la Beth Hatefutot, actualmente director al „Holocaust Memorial Museum” din

Washington și mulți alții. Cu această ocazie a fost din nou elogiată contribuția lui Steven Spielberg la dezvoltarea artei filmului și la neuitarea Holocaustului, ca regizor și producător al filmului „Schindler's List”.

Totodată, a fost subliniat, în acest context, și însemnătatea Casei Diasporei, ca veșnică și importantă verigă de legătură între Diaspora și Israel, care cultivă istoria, arta și spiritualitatea poporului evreu în maniera cea mai modernă și sugestivă.

Însemnătatea filmului „Schindler's List”, precum și motivația ideii promovate de Beth Hatefutot au fost subliniate în alocuțiunile rostite de cei prezenți. În mod unanim, vorbitori ca Edgar Bronfman, Giora Goren și S. W. Samuelson au relevat că însemnătatea filmului „Schindler's List” rezidă îndeosebi în faptul că un regizor ca Steven Spielberg, care, printre altele, este cunoscut în lume prin filme ca „E.T.”, „Jurassic Park” și a., a făcut ca, prin acest film, șoa să fie cunoscută masei largi. Scurte secvențe din film proiectate audienței au

ogîndit atât multilateralitatea lui Steven Spielberg, cât și ideea promovată de Beth Hatefutot.

În aceeași seară, primarul Tel-Aviv-ului a făcut cunoscut că unei străzi a orașului urma să i se dea numele lui Oskar Schindler și l-a invitat pe Steven Spielberg la această festivitate.

Celebrul regizor și-a exprimat deosebitul său atașament față de poporul evreu, salutând asistenta drept: mamele, tații, frații și surorile sale. El a relatat că avea scenariul filmului în sertarul său încă din 1982, dar că nimeni nu s-a arătat atunci dispus să producă acest film. Dimpotrivă, unii au încercat să-l împiedice, invocându-se ca argument că Holocaustul este cunoscut și că oamenii nu vor mai veni să vadă filmul. În 1989 a întreprins el însuși cercetări prin școli și a constatat că numai un mic procent de elevi aveau idee despre Holocaust. El a constatat, de asemenea, că din programul de învățământ această temă a fost total omisă. Atunci nu l-a mai putut opri nimeni să-și realizeze planul: cele constatate i-au insuflat puterea de a învinge toate dificultățile. Munca de regie a fost, pentru el, extrem de dificilă. Cea mai grea problemă a fost filmarea scenei în care părinții și copiii sunt despărțiți.

Steven Spielberg a turnat filmul pentru tineretul neștiutor și pentru viitor, deoarece Holocaustul nu trebuie dat uitării.

STEVEN SPIELBERG - DOCTOR HONORIS CAUSA

Steven Spielberg a fost distins de University of Southern California cu titlul de Doctor Honoris Causa.

În cuvântul său de mulțumire, marele artist a spus: „Această însemnă, desigur, că eu, după 25 de ani de muncă, am obținut, în sfârșit, un titlu din partea Universității”. Spielberg a întrerupt de tânăr studiul său la California State University Long Beach, pentru a se deocă artei cinematografice.

■ Emilie Schindler, văduva lui Oskar Schindler

■ Steven Spielberg, realizatorul filmului „Larga lui Schindler”

STIRI

יד יעדו

STIRI

●CONFERINȚĂ

La 7 noiembrie a.c., a avut loc Conferința Comunităților Evreiești din America Latină, cu participarea unor reprezentanți ai Comitetului de Conducere al Congresului Mondial Evreiesc.

●VIZITĂ

În timpul vizitei la Buenos Aires, ministrul francez al afacerilor externe, dl Alain Juppé, a depus o coroană de flori pe locul unde a existat clădirea AMIA, ca omagiu adus victimelor atentatului terorist de la 18 iulie. D-sa a fost însoțit de oficialități ale statului argentinian și de reprezentanți ai Federației Comunităților Evreiești din Argentina.

●REZOLUȚIE

În cadrul unei întruniri a Comitetului Executiv al UNESCO, a fost adoptată o rezoluție de condamnare a atacului terorist săvârșit împotriva unor civili la Tel Aviv.

●ARBORELE PĂCII

În prezența unor reprezentanți ai Comitetului de Conducere al Congresului Mondial Evreiesc, însărcinatul cu afaceri ad interim al Ambasadei Israelului în S.U.A., dna Colette Avital, și ambasadorul Iordaniei, dl Abu Odeh, au plantat „un arbore al păcii” la New York.

●ALEGERE

Ken Schwartz, timp de zece ani director pentru programe familiale la Asociația Centrelor Comunitare Evreiești din St. Louis, director pentru tineret la Baer Camp, a fost ales director al organizației United Hebrew Congregation, atât pentru programe, cât și pentru activități legate de strângerea de fonduri.

●CARTE EVREIASCĂ PENTRU COPII

Biblioteca Comunitară Evreiască „Saul Brodsky” din St. Louis (S.U.A.) a organizat un program de lectură destinat copiilor. Micii participanți, între 2 și 12 ani, au avut prilejul „să exploreze biblioteca lor evreiască”

cuprinzând circa 4 000 de volume cu tematică iudaică, incluzând povestiri folclorice, biografii, povestiri biblice, cărți despre sărbătorile evreiești, despre Israel, despre eroi evrei, despre Holocaust.

Copiii care au citit 50 și, respectiv, 25 de cărți pe durata programului li s-au acordat premii.

●DRUMURI

După Declarația de la Washington, respectiv acordul de pace dintre Israel și Iordania, care a pus capăt unei stări de beligeranță ce a durat 46 de ani, autoritățile israeliene au anunțat proiecte de construire a șase mari șosele de legătură între cele două țări.

●VIN CAȘER PRODUS ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Rabinul Don Yoel Levy, de la Laboratoarele „OK”, și Rabinul Eliezer Avtson, de la „Global Jewish Assistance”, însoțiți de Joseph Zakon, de la Depozitul de vinuri „Kesser” din Brooklyn (S.U.A.), precum și de Rabinul Hillel Pevsner, din Franța, având calitatea de expert rabinic supervisor, au realizat, cu sprijinul Comunității Evreiești din Republica Moldova și al oficialităților, prima producție de vin cașer destinată atât evreilor de aici, cât și exportului.

●URMAȘUL LUI RAIKIN

După Arkadii Raikin, celebrul autor și interpret de cuplete satirice, un alt evreu și-a cucerit celebritatea la scara întregii Rusii cu recitalurile sale, în care umorul și satira politică se amestecă, spre deliciul ascultătorilor. Mihail Jvanețki, originar din Odessa, a împlinit de curând 60 de ani; cea mai mare parte a carierei sale de umorist s-a desfășurat în semiclandestinitate. Jvanețki a lucrat la început în port ca inginer naval și în timpul liber a scris cărți. Gustul pentru spectacol i-a apărut odată cu dramatizarea uneia dintre aceste cărți, în 1960. În scurt timp, și-a creat propriul său teatru la Odessa și apoi a început o lungă

serie de turnee în întreaga Uniune Sovietică. Multe din spectacolele lui se desfășurau clandestin și trebuia să fugă înainte de a fi arestat. După cum spune Jvanețki: „Eram ca un avion care nu poate să aterizeze din cauza vremii! Orașele erau închise pentru mine”. Azi el nu mai trebuie să se ascundă, dar, după cum îl caracterizează un comentator, a rămas „evreu rătăcitor, comediant și filosof, privind realitatea rusească cu o inteligență mușcătoare în cărțile și spectacolele sale”.

Jvanețki este președintele clubului mondial al celor originari din Odessa și când, în septembrie, orașul și-a serbat bicentenarul, celebrul umorist a condus ceremonia de deschidere a portului maritim recent restaurat.

Artistul a dat spectacole în Israel, Germania și S.U.A. Dar, spune el, „viața mea e în Rusia”.

●„CEL CARE GÂNDEȘTE ALTFEL”

Boris Pasternak, laureat al Premiului Nobel pentru literatură,

■BORIS PASTERNAK

decedat în anul 1960, nu a avut fericirea de a vedea publicat în țara natală romanul „Doctorul Jivago”, care abia în 1988 a fost tipărit acolo. Volumul a circulat însă în manuscris.

La 19 octombrie a.c., s-a deschis, la Centrul Pompidou din Paris, o expoziție care îi este dedicată. În acest context, Pasternak este comentat și ca mare poet. Expoziția, însoțită de conferințe și dezbateri, este deschisă până în data de 16 ianuarie 1994.

Jacqueline de Proyart, care a tradus în limba franceză romanul, a prefătat „Dosarul Afacerii Pasternak...” și volumul „Scrisori către prietenii mei francezi (1956-1960)”.

Modelul Larei din „Doctorul Jivago” a fost Olga Irinskaia, fosta sa iubită - acum în vârstă de 81 de ani. În 1960, la moartea scriitorului, a fost arestată de KGB și condamnată la 4 ani de lagăr.

Atunci i-au fost confiscate scrisorile, poemele și manuscrisele marelui scriitor.

●PENTRU VINDECAREA DISLEXIEI

Între 5 și 10% din populația lumii suferă de o boală ciudată: persoane cu o inteligență aparent normală nu pot pronunța ceea ce citesc. Neurologii au căutat să înțeleagă care este legătura dintre centrul văzului și modul în care creierul acestor persoane procesează limbajul. Dar

ei nu au cercetat felul în care aud ce se suferă de dislexie. Acest nou mod de abordare îi aparține doctorului Glenn Rosen, de la Beth Israel Hospital din Boston, care a făcut un important pas înainte în înțelegerea bolii. El a descoperit că dislexia este provocată de structuri anormale aflate în acea parte din creier care prelucerează sunetele. Dr. Rosen, împreună cu alți doi cercetători de la Harvard, a constatat că la dislexici o anumită parte a centrului de prelucrare a sunetelor are mai puțini neuroni decât la persoanele sănătoase și astfel nu poate prelucra sunetele rapide, așa-numitele stop-consonante, care durează 4 sutimi de secundă (față de o zecime de secundă pentru vocale). Neputând să audă corect consoanele, copiii dislexici nu pot construi un dicționar mental care să stabilească cum sună fiecare literă și, deși pot vorbi, ei nu pot citi, căci nu fac legătura între litere și sunete.

„Înțelegând cauzele biologice care provoacă dislexia” - spune dr. Rosen - „poate vom izbui să ocolim căile obișnuite de instruire a creierului pentru a citi”. Într-adevăr, un grup de cercetători încearcă să creeze un computer, cu sintetizator de sunet care să pronunțe încet consoanele, astfel încât copiii dislexici să le audă clar și să-și formeze matricele cerebrale care să le permită să formeze și cuvintele.

●NUMIRE

Phil Baum, director adjunct al Congresului Evreiesc American și, de mult timp, șeful comisiei pentru probleme internaționale, a fost numit director executiv al Congresului

■PHIL BAUM

Evreiesc American. El îi succede lui Henry Siegman, care s-a pensionat. Cu acest prilej, David V. Kahn, din Chicago, președintele Congresului, a spus, printre altele: „Phil Baum este un strălucit specialist în probleme de drept civil și libertăți religioase, un ascuțit analist de politică externă, un evreu devotat obștii sale, care întrupează ceea ce Congresul are mai bun de oferit comunității evreiești americane”.

În ultimii ani, Phil Baum a fost membru în delegațiile Congresului Evreiesc American care s-au întâlnit cu regele Hassan al Marocului, regele Hussein al Iordaniei, președintele Hosni Mubarak al Egiptului, Yasser Arafat și înalte oficialități din guvernul Arabiei Saudite.

●SEMINAR

Centrul de Studii Iudaice „Aish HaTorah” din St. Charles (S.U.A.) a organizat recent un seminar având ca temă principală redescoperirea identității iudaice, intitulat „De ce sunt

evreu?”, care și-a propus o explorare a celor 5 755 de moșteniri evreiești, din punct de vedere educațional și ca modalitate de îmbogățire spirituală.

●UN NOU DISC AL LUI LILIENTFELD

François Lilienfeld, hazan al Comunității Evreiești din Gliesen (Elveția), a prezentat noul său disc: „A Krantz scheyne lidlech” („O cunună de cântecele frumoase”, cântece evreiești și muzică lăutărească - apărut în editura muzicală „Pan” care deține și un magazin de profil purtând același nume. Acolo, Lilienfeld a acompaniat-o la violoncel pe Andrea Sechser, cu prilejul lansării.

Lilienfeld, născut la Lausanne și crescut la Berna, este conducător artistic al Festivalului cântecului evreiesc de la Fürth, care a avut loc, în acest an, pentru a patra oară.

●IPOSEZĂ

Pornind de la studiul unuia din componentele importante ale limbii idiș, elementul slav, prof. Paul Wexler, de la Universitatea din Tel-Aviv, a emis recent o teorie potrivit căreia acest idiom nu s-ar fi constituit în sec. al IX-lea - al X-lea pe valea Rinului, cum se consideră îndeobște, ci în estul teritoriului german, într-o zonă de bilingvism germano-slav, mai exact germano-sorab. Inițial, idișul ar fi fost un dialect evreo-sorab care s-ar fi germanizat treptat, pe măsură ce soraba, limbă vest-slavă, azi pe cale de dispariție, a pierdut teren în fața germanei.

Noua viziune asupra izvoarelor idișului a suscitat, cum era și firesc, vii discuții pe plan internațional, la care au luat parte specialiști de primă mărime din diverse ramuri ale lingvisticii, precum B. Comrie, H. Stankiewicz, H. Schuster-Sewc și a.

●ARTIȘTI EVREI AMERICANI

DOUG COTLER din Woodland Hills

Câștigător al premiului GRAMMY, cantautorul Doug Cotler înconjoară lumea încântând auditoriul cu eleganta, nobila și totuși puternica sa voce, realizând o plăcută performanță. Cântecele sale „Cu capul pe umeri” sau „Ascultă” au devenit modele evreo-americane.

Hărăzit cu o voce bogată și expresivă, el a reușit până acum să editeze cinci albume foarte apreciate.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

CHANUKKAH 5755

The Romania President's Message

Acad. Dr. Nicolae Cajal
President of the Federation
of Jewish Communities in Romania

At this time when Jews everywhere are celebrating Chanukkah 5755—symbol of light, truth, justice and liberation from oppression—I am pleased to convey you and the entire Jewish community in Romania my cordial wishes for your good health and prosperity.

The Jewish community in our country have always shared the struggles and ideals of the Romanian people, making their contribution to solving the problems of society, to the development of science, art, culture and economy, and showing their loyalty and dedication to Romania.

I am taking this opportunity to assure you that the Jewish population in our country will always benefit by the same rights and freedoms that are granted to every other citizen, that we will struggle to defend democracy and the rule of law, and will stand up against extremism, xenophobia and anti-Semitism.

I wish you a happy holiday.

Ion Iliescu
President of Romania

CHANUKKAH LIGHTS AT THE BUCHAREST CHORAL TEMPLE

A Chanukkah assembly was held Nov. 27 at the Bucharest Choral Temple under auspices of the Federation of Jewish Communities in Romania and the Jewish Community in Bucharest with the candles kindling and Chanukkah songs. Attending the ceremony was Dr. Nicolae Cajal, president of the Federation, along with leading members of the Jewish congregation. There were present representatives of the Presidency, of the Government, of the National Minorities Council, of the Romanian Academy, of the Audio-Visual National Council, of the Romanian-Israeli Friendship Association, of the Cults, of some national minorities.

The event was also honored by the presence of ambassadors and members of the diplomatic corps. Mr. Victor Opaschi, presidential adviser, and

Mr. Cristian Ionescu, minister of trade were reading the Chanukkah messages addressed by Mr. Ion Iliescu, the President of Romania, and Mr. Nicolae Văcăroiu, the Prime Minister, to the Jewish population in our country.

Thanking for the good wishes, Dr. Cajal, the president of the Federation remembered the origin of Chanukkah and underlined the eight-day holiday (Nov. 28-Dec.5) is a symbol of light and truth, and of brotherhood between nations.

Leaders of Federation of the Jewish Communities in Romania were in the Chanukkah tour in Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timișoara, Brăila, Galați, Tulcea, Constanța, Ploiești, Brașov, Iași, Piatra-Neamt, Bacău, Satu Mare, and Baia Mare, and spoke about the significance of the Chanukkah feast.

TIME FOR POETRY

Ancient Romans used to say muses grow silent during wartime. Likewise, many now fear that struggle for survival, the daunting economic problems man has to face day in, day out, may smother the frail voice of poetry. This is not so, poetry continues to be written, read and published, as a treble launch of poem volumes recently demonstrated.

Put out all three of them by Intercompress, they are *The Fascination of the Lyre*, an anthology of the main literary trends and authors of the 20th century, edited by Ion Segarceanu, and two volumes of original verses—Benedict Solomon's *Scream in the Desert* and *There is a Sky More Real Inside Us* by Vlad Solomon. Both latter authors—father and son—are Israeli physicians, born in Romania. Attending the launch at Sadoveanu Booksellers in central Bucharest were Att. Iulian Sorin, assistant secretary general of the Federation of Jewish Communities in Romania, writer and essayist Victor Barladeanu, secretary general of the Romanian-Israeli Friendship Association, as well as many noted literati and journalists.

Speaking on the occasion, Intercompress director Mircea Herivan emphasized the importance of printing poems at a time when the painful transition to market economics favors popular novels and stories, particularly thrillers, over verses, whose readers, and buyers for that matter, are an educated few. The publisher also briefly portrayed the three authors. A poet himself, with more than seven volumes published, Segarceanu is equally reputed for his outstanding translations of foreign verse. Benedict Solomon was born in 1922 at Ștefănești in Botoșani County. A graduate from the Bucharest School of Medicine, he moved in 1971 to Israel where he is now an active member of the Association of Romanian-Language Writers. Born in Bucharest in 1951, his son, Vlad, is an expert in medical hypnosis and dentistry at the University of Tel Aviv. He is well known for his many-sided literary production, including poems, fiction and drama in both Romanian and Hebrew. It is remarkable, Herivan said, that these authors are still at ease in Romanian, that this language occurs naturally to them as an instrument of creation. This shows that bonds are still strong between these Jews and the country where they were born. And perhaps language is the strongest such bond, a living memory, an epitome of Romania itself that 400,000 Jews have taken away with them to Israel.

Further speakers, including Andrei Bantaș, a writer, a translator, and a distinguished professor of English literature, George Timcu, senior official at the Bucharest ministry of culture, Victor Barladeanu, and Henri Zalis, a writer and noted literary historian, underscored that Romania's culture seemed to be past the trauma and

confusion that accompanied the collapse of the old order. The revival of poetry signals that a spiritual recovery is underway, the speakers noted.

A particular emphasis was laid on the link between the medical profession and literary vocation, well illustrated in the field of fiction by such prominent figures as Chekhov and Cronin, but less so in poetry, saved for Romania where Vasile Voiculescu and Emil Dorian have set a tradition of poet doctors. The speakers described the accessibility and balanced rhetoric of Benedict Solomon's poems, their subtle potential for turning "screams in the desert" into whispers "from heart to heart." They pointed to a Voronca strain in Vlad Solomon's poems, to both father's and son's compassion not only for their personal human sorrows, but also for the countless victims of a collective tragedy such as the Holocaust. Praise was given to the French version by Lucia Schwartz and Ilana d'Ouri Meron of Benedict Solomon's poems—the volume is bilingual and strewn with beautiful illustrations by Tia Peltz. Finally, Liliana Hodoroaga, an actress from the Bucharest National Theater, recited a few poems by Benedict and Vlad Solomon.

BOOK LAUNCH

A volume of *Hassidic Stories*, edited by H. Bloch and translated into Romanian by Carol Littman, was launched Nov. 25 at the Cartea Romaneasca book shop in presence of leading members of the Federation of Jewish Communities in Romania, representatives of the Romanian cultural life, and the executive secretary of the Romanian Council for National Minorities, Ivan Trutzer.

Addresses were delivered by Mircea Nedelciu, director of Euromedia Society, Margareta Bedrosian, director of Cartea Romaneasca Publishers, Dr. Nicolae Cajal, president of the Federation, Prof. Andrei Pleșu, director of the Dilema Magazine and poet Cezar Baltag.

EXHIBITION OPENING

An exhibition of Publications by National Minorities opened Nov. 29 at the National Library in Bucharest, as part of a series of events dedicated to the National Day of Romania, December 1st. The exhibition was organized by the Library in cooperation with the Romanian Council for the National Minorities and the Ministry of Culture's Department for ethnic minorities.

MEETING OF THE FEDERATION BOARD

A working session of the Board of the Federation of Jewish Communities in Romania took place Nov. 23 in Bucharest, in presence of Federation president Dr. Nicolae Cajal, secretary general Eng. Theodor Blumenfeld, assistant secretary general, Att. Iulian Sorin, Alex Sivan, director general, Prof. Dr. Marcel Saragea, director of the „Amalia and Chief Rabbi Dr. Moses Rosen” Rest Home, D. Banescu, head of the Federation's assistance division, Dr. Charles Crupariu, director of the Rest Home „Martin Balus”, professor Haim Riemer, editor in chief of the Mosaic Cult Magazine, Prof. Dr. Andrei Voinea, Prof. Dr. Arch. T. Benedek.

In his opening address, Dr. Cajal made an account of his recent visits to Hungary and Israel. Between Oct. 27-28, the Federation president, along with Messrs. Att. Sorin, Sivan, and Zwi Feine, director of the Joint program for Romania visited the Joint children's camp at Sarvas in Hungary. The camp hosts 435 youngsters from different countries for two-week stays. During their time at the camp, the children are taught different subjects such as religion, Jewish history and secular culture. Between Nov. 18-21, Acad. Nicolae Cajal attended the proceedings of the European Council of the Jewish Communities and toured the new headquarters of the Budapest community that hosts a Judaic center with state-of-art equipment, a modern conference hall, Talmud Torah classrooms, gym halls and guest rooms.

Than, Acad. Nicolae Cajal spoke about his visit in

Israel, upon an invitation from the Sochnut, between Nov. 7-17. A highlight of the visit, he said, was the cordial meeting he had with Israeli President Ezer Weizman. He also had the chance to attend a session of the Knesset and had an ample talk with the chairman of the Parliament.

The agenda of the visit also included meetings with various personalities, representatives of the Joint, as well as with Deputy Foreign Minister Zwi Ravner. Dr. Cajal paid a visit to the Jewish Agency where he toured all of the departments, and took a particular interest in those for youth and propaganda. He also met with leading members of the Union of Jews from Romania who elected him as honorary president of the World Association of Romanian Jews.

Dr. Cajal, who is a distinguished scientist and a member of the Romanian Academy, did not fail to see a number of scientific institutions in Israel, including the Academy of Sciences, the Weizmann Institute, the Hadassa Hospital, and the chair of Virology of the Beer-Sheva Ben Gurion University.

It had been a most exciting event, Dr. Cajal said, that he was able to attend the inauguration of the bridge over the River Jordan. The entire visit to Israel, he said, had been extremely useful, allowing him to see many places and learn a lot of things that will help develop the Federation's activity in Romania.

After Dr. Cajal's report, the members of the Federation Board discussed a series of problems on daily activities.

ANNE FRANK, THE UNFORGOTTEN

A couple of landmark exhibits—one devoted to the *World of Anne Frank, 1929-1945*, and another on *Romania in the Time of Holocaust: The Destiny of Jews and Romanians*—opened in conjunction November 17 at the National Theater's 3/4 Gallery in Bucharest. The twin events were organized by the Anne Frank Foundation with the support of the Dutch Embassy to Bucharest, the Romanian Council for National Minorities, the Federation of Jewish Communities in Romania, the Bucharest City Hall and the General Inspectorate of Education. Attending the inauguration were government officials, leading members of the Federation of Jewish Communities in Romania, representatives of other religious denominations, foreign diplomats and cultural personalities.

In a preamble to the opening ceremony, journalists had a chance to meet with Hans Westra, director of the Anne Frank House, Lya Benjamin and Andrei Oisteanu, designers of the Holocaust in Romania exhibition, Radu Ioanid from the Washington Holocaust Memorial, and Frank Elbers, a delegate of the Anne Frank House to Bucharest.

The day before, November 16, the weekly 22 had put out a special issue devoted to the event. Alongside pictures and photocopies providing an inciting foretaste of the exhibition, the paper featured an essay on genocide by Andrei Cornea and an account by Lya Benjamin of the dire fate of Jews and Romanians during the Holocaust, from racist laws to pogroms, to the mass deportations to Transdnestr, while Andrei Oisteanu reviewed the fallout of the Fascist experience up to the present day neo-Nazi revival, fueled by recession, unemployment, the collapse of the Soviet bloc and the painful transition to market economics. The paper also carried a summary of the Universal Declaration of Human Rights.

A total 540 items on display, including pictures, papers, photocopies of Anne Frank's diary, a scale replica of her house and a videotape of *Dear Kitty* are used to portray the political and economic circumstances of how the Nazi ideology was born; its rise to power in Hitler's Germany in 1933; the first signs of persecution against political opponents and particularly Jews; the Crystal Night; the Nazi occupation of the Netherlands in 1940 and the various reactions of the Dutch ranging from collaboration, to genuine or feigned indifference, to the underground resistance; glimpses of the Franks' family life, from Anne's birth to her arrest, along with the eight Jews with whom she shared the "secret annex" as she used to call her time in hiding and seclusion.

The exhibition, however, is more than just a throwback to the past. Alongside documents from the thirties and forties, are ominous exhibits telling of the current Nazi resurgence, ultranationalism and Holocaust denial. It is this update on xenophobia, on ethnic and religious hate, that make the special relevance of the exhibit, its call on viewers, particularly youths, to struggle against racism and discrimination in the name of democracy and of a future world they are supposed to shape.

Romania in the Time of Holocaust: The Destiny of Jews and Romanians describes in a most faithful manner, neither blackening, nor whitewashing, the

stand that Marshal Ion Antonescu, Romania's wartime leader, took on the Jewish matter his "all but partly agreement" to Hitler's policy of extermination. Romania did not have an Auschwitz, but it did have Transdnestr. There was no Kristallnacht, but there were pogroms in Iasi and Dorohoi and Bucharest; no Nürnberg laws leading straightaway to Holocaust, but still an anti-Jewish legislation from 1940 to 1944.

After a performance by Shira Vezimra, the Jewish youth choir conducted by Izu Gott, that sang in Yiddish, Hebrew and Romanian, the Anne Frank House director, Hans Westra, addressed the audience. He underscored the importance of this Romanian premiere of the exhibition, and the fact that its organizers were not a Jewish association even though Anne Frank had been slain for being Jewish. The organization he chaired, he said, had been established by people of various nationalities and religious creeds who believed the life and death of Anne Frank were significant for contemporary society, compelling people to join forces and stand up against Fascism, intolerance, anti-Semitism, and any other form of racial hate. The exhibition, Westra said, challenged the youths to start assuming responsibilities. It would speak to the youths, ask them point-blank questions: What would you have done had you been in that city, in that country, at that particular time? The purpose of the exhibition was to strengthen the defense of democracy and human rights, and enlist ever more numerous consciences in this combat with unfathomable consequences for the future of the mankind. Hans Westra launched an appeal on all well-meaning people to fight intolerance and ultranationalism that are confronting both Romania and the Netherlands as well as many other regions of the world.

The Dutch government is making every effort in its power to uphold democratic values, especially by a fair observance of the historic faith, by turning history into a genuine lesson for the present, said Monique Frank, the Dutch ambassador to Bucharest. In its very first article the Dutch Constitution bans any form of discrimination on whatever grounds, whether nationality, political affiliation, or gender. The Anne Frank House, said the ambassador, was a nongovernmental organization aimed at promoting this first paragraph of the Constitution by educating people and teaching them the lesson of the past. The message of the exhibition, Monique Frank stressed, lay in urging viewers to make sure that xenophobia and racial hate be uprooted once and for all throughout the world. In another address, the director of the E.U. Department for Romania, Karen Fogg, thanked the organizers on behalf of the E.U. and pointed out that the event was part of a broader program aimed at promoting democracy in East European countries. In Romania, she said, the program had a broad scope encompassing such issues as the freedom of the press, parliamentary democracy, the criminal code, women's rights, the education of the youth. The twin exhibitions have accomplished a very difficult purpose: they have thrown a bridge between the present and the past, said Fogg. Congratulating the organizers, she added that she hoped the exhibitions will give fresh impetus to the promotion of democracy in Romania.

נתבעת

של היהדות מרומניה-כסלו תשנ"ה
מס' 793

ברכות לחנוכה

לחבר האקדמיה פרופ. דר. ניקולאי קז'ל
נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה
בימים אלה, כאשר היהודים מכל העולם חוגגים חנוכה תשנ"ה, סמל האור, האמת והצדק והחרות מעול השעבוד, נעים לי למסור לך ולכל האוכלוסייה היהודית מרומניה ברכות לבביות ואיחולי בריאות ושגשוג. הקהילה היהודית מארצנו השתתפה תמיד באימותיו ורעיונותיו של העם הרומני ותרמה לפתרון בעיות החברה, בהתפתחות המדע, התרבות, האומנות והכלכלה הרומנית והיתה נאמנה ומסורה לרומניה. אני מבטיח לעם היהודי, שבארצנו יובטחו להם אותן הזכויות והחרויות שמובטחות לכל האזרחים, ושאנחנו נאבק להגנת מדינת הצדק, הדימוקראטיה ונלחם בקיצוניות, בקסינופוביה ובאנטישמיות.
חג שמח

יון איליאסקו
נשיא המדינה

חנוכה תשנ"ה

בערב הראשון של חנוכה התקיימה בבית הכנסת הכורלי בבוקרשט חגיגת חג חנוכה.

השתתפו מנהיגי הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה ושל קהלות יהודי בוקרשט, נציגי הנשיאות ושל הממשלה, של המועצה למען המיעוטים הלאומיים, של האקדמיה הרומנית, של המועצה של הדיני והסולוויזיה, של התאחדות ליידידות תרבותית בין רומניה וישראל, של הדתות, של כמה מיעוטים, עתונאים וקהל רב. השתתפו גם שגרירים ונציגים דיפלומטיים.

מר וויקטור אופסקי, יועץ נשיאותי ומר קריסטיאן יונסקו - שר המשחר קראו את המסרים של יון איליאסקו, נשיא המדינה, ושל ניקולאי וואקארסקו, יו"ר הממשלה.

חבר האקדמיה, פרופסור ניקולאי קז'אל הודה על הברכות ודבר על משמעות חנוכה. בצדק, הנואם שם את שמונת ימי חנוכה תחת הסיסמא של האור והאמת, על אחווה בין האתניות. הוא הדגיש על חשיבות האירועים מאז אלפיים שנים, בהיסטוריה של עם ישראל.

בימי החנוכה התקיים מסע חנוכה, בו השתתפו כמה מנהיגים של הפדרציה שנאמו בקהילות היהודיות מערי השדה: קלוז', אורדיא, אראד, טימישוארה (28 - 29 בנובמבר), בראילה, גאלאץ, טורצ'יא, קונסטאנצה, (באותם הימים של 28 - 29 נובמבר) פלוישט, בראשוב, (30 נובמבר). בין ה-4 וה-5 דצמבר, שליחי ועד הקהילות יאמו על חשיבות חג החנוכה ב יאס, פיאתרה-ניאמץ, באקוי, סאטו - מארה ובאיה מארה. בגליון הבא נביא חדשות על המשך מסע חנוכה.

תערוכות פרסונים

ב-29 בנובמבר ש.ז. התקיימה, במסגרת המפגנים התרבותיים מוקדשים ליום הלאומי של רומניה, בספריה הלאומית בבוקרשט, תערוכת "הפרסונים של המיעוטים הלאומיים ברומניה".

התערוכה אורגנה בשיטוף עם המועצה למען המיעוטים הלאומיים של ממשלת רומניה ומשרד התרבות, ההנהלה למען המיעוטים הלאומיים. בדבר, מר מ. בערקאן, מנהל הספריה הלאומית של רומניה, הדגיש את חשיבות חינוך הנוער ברוח הערכים הדימוקראטיים, זכויות האדם, הסטאטוס של המיעוטים במדינת צדק, וזו היא הסיבה שהתערוכה אושפזה במסד שהוא מנהל. מר איוון טרוצר, מזכיר בפועל של המועצה למען המיעוטים הלאומיים, קרא מסר מטעם מר וויאורל חרעבניצ'וק, מזכ"ל הממשלה ומסדר של המועצה למען המיעוטים הללו, בו בירך את המארגנים כי התערוכה הזאת מהווה עדות נוספת על רצון החיים בשלום בין הקהילות האתניות. מ-1990 עד כה, המועצה למען המיעוטים הקציבה למעלה מ-900 מיליון ליי בעד ה-38 פרסונים ולמעלה מ-300 מיליון ליי בעד ספרים בשפות המיעוטים, נאמר במסר.

התערוכה כובדה על ידי נוכחותו של כבוד שגריר די הופ שאפער של הקומיסר הכליון של ק.ס.ק.אי. למען המיעוטים הלאומיים ומר אריה בלוד, מנהל הקרן למען ספרים בין-לאומיים מהולנד, נציגים של המיעוטים הלאומיים מרומניה, עתונאים.

ישיבת מועצת התנהגה של הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה
ביום ה-23 בנובמבר ש.ז. התקיימה ישיבה של מועצת התנהגה של הפ.ק.י.ר. היו נוכחים: חבר האקדמיה ניקולאי קז'ל - נשיא הפדרציה, המהנדס טיודור בלומנפלד - מזכ"ל, העירד יוליאן סורין - סגן מזכ"ל, אלכס סיון מנהל כללי, פרופ. דר. מרצל סאראגיא - מנהל בית - אבות "אמליה ודר. משה רודן, דוד בנסקו - יו"ר מחלקת התמיכה, ד"ר קרופריו - מנהל בית - אבות "מרטיין בלוש", פרופ. היים רימר - עורך ראשי של עתון הקהלתי "כתב - עזר", פרופסור ד"ר אנדריי וויניא - מנהל המרפאה של הקהלה ואדריכל פרופ. דר. טיבריו בנדק. חבר האקדמיה ניקולאי קז'ל לפתח את הישיבה ונתן ד"ר מפורט על ביקוריו בהונגריה וישראל.

בין ה-27 וה-28 אוקטובר ש.ז. נשיא ועד הקהילות שלנו, יחד עם הה. ע"ד יוליאן סורין, אלכס סיון וד"ר צבי פיין, מנהל התכנית של הג'וינט למען רומניה, בקרו במחנות הילדים והנוער מעיר סרוואש שבהונגריה. למחנה ישנן 435 מקומות. באים הנה ילדים ונוער יהודי מארצות שונות. בשבתם במחנה, הילדים מקשיבים להרצאות שונות על נושאים דתיים, על היסטוריה של עם ישראל ועל נושאים תרבותיים בכלל.

בין ה-18 וה-21 נובמבר, בבודפשט, חבר האקדמיה ניקולאי קז'ל השתתף בישיבות הועד האיירופאי של הקהילות היהודיות וביקר בבנין החדש והמפואר של הקהלה מבודפשט, אשר כוללת לא רק את המשרדים שלה, אלא גם מרכז יהודי מודרני עם אולם להרצאות, חדרים ללמוד תלמוד - תורה, אולמי ספורט וחדרים לאושפז אורחים. בהמשך הישיבה מר קז'ל דיבר על ביקורו בישראל להזמנת ה"סוכנות", ביקור שנמשך בין ה-7 וה-17 נובמבר. בהזדמנות זו, כבדו נתקבל ע"י הנשיא עזר ווייצמן ונשא אתו שיחה מאוד מעניינת. כמו כן השתתף בישיבה בכנסת ושוחח עם נשיא הכנסת. בתכנית היו גם שיחות ופגישות עם אישים חשובים.

ב"סוכנות היהודית" הוא ביקר בכל המחלקות ובפרט במחלקת הנוער וההסברה.

בין היתר, כבוד הנשיא קז'ל נפגש גם עם נציגי הג'וינט, עם מר צבי רבנר, סגן שר החוץ ועם הנהלת אחוד הישראלים יוצאי רומניה, איפה שנבחר לנשיא כבוד של האגוד העולמי של היהודים יוצאי רומניה.

הנשיא קז'ל השתמש בהזדמנות זו גם כדי לבקר מוסדי מדע שמעניינים אותו בתחום מקצועי וביניהם: האקדמיה למדע, מכון ווייצמן, בית חולים "הדסה", הקטדרה לוירוטולוגיה של אוניברסיטת "בן - גוריון" מבאר-שבע. שמח שהיתה לו גם ההזדמנות להיות נוכח בטכס חנוכה הנער על הידן, הנשיא סיים את דברו באמרו שהביקור בישראל היה מאוד מועיל ושראה, בהזדמנות זו הרבה בדברים שיתנו לנו האפשרות לפתח את פעולותינו בעתיד. אחרי הד"ח המעניין הזה, תביר הועד דנו בנושאים שונים בנוגע לפעולות ועד הקהילות היהודיות שברומניה.

הצורך להאיר את ההווה מלקחי העבר

ב-17 בנובמבר ש.ז. נפתחו בתיאטרון הלאומי שבבירה, התערוכות: "עולמה של אנה פראנק, 1929 - 1945" ו"רומניה בימי השואה - גורל היהודים והצוענים, תערוכות שאורגנו ע"י היקר הצ'יבורי אנה פראנקי בשיתוף עם שגרירות הולנד בבוקרשט, המועצה הרומנית למען המיעוטים הלאומיים, פדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה ועיריית בוקרשט - משרד המפקחים הכללי ללימדים.

השתתפו נציגי הממשלה, ראשי הפדרציה של הקהילות היהודיות, נציגי משרד הדתות, עתונאים וקהל רב.

בתערוכה הופיעה גם הוצאה מיוחדת של הכתב - עת "22" מוקדשת לאירוע זה, בו נמצא סקר של העתונאי אנדריי קורניא על השואה, על ההגלות, על החוקים הגזעניים.

התערוכה כללה 540 צילומים, קטעים מיומנו של אנה פראנק, ווידאו של הסרט "קטי קירנתי" שבו רואים איך לקחו הנאצים בידים את השלטון, הרדיפות נגד המתנגדים ובעיקר נגד היהודים וכל מה שקרה עד למעצרה של אנה פראנק כמו שתכננה לכתוב היומן של אנה.

התערוכה מוליכה את המבקר גם להאיזנה, ז.א. תחית הנאצים, איבת הזרים, החכשת השואה והכל כדו לרוע לנכח שהמבקרים, ובעיקר הצעירים יאבקו נגד הגזענות וההפליה בשם הדימוקרטיה, בה יהיה גם להם זכות ההחלטות.

"רומניה בימי השואה - גורל היהודים והצוענים", מבליט, מבלי להשחיר, אבל גם בלי להלבין, עמדת אנטוסקו כלפי היהודים, לקבל יו"ר ק ל ק י ת" את מדיניות הפירור היהודים. לא היה אוישוויץ, אבל היתה היתנה טראנסיסטריה; לא היה "ליל הגביש", אבל היו פרעות בדורוהוי, ביאסי, בבוקרשט; לא היו חוקי נירנברג, אבל היו חוקים נגד יהודים בתקופת 1940-1944.

אחרי תכנית שירים שניתנה ע"י מקהלת הנוער שלנו, מר האנס וועסטרא, מנהל בית אנה פראנק הדגיש את העובדה כי ההסתדרות הזאת אינה יהודית גרידה, אם כי אנה פראנק נרצחה בתור יהודיה, אבל חיה ומותה של אנה פראנק הם אופייניים לחברה הזו.

"הממשלה ההולנדית עושה כמיטב יכולתה לקידום ערכי הדימוקרטיה ע"י שמירת האמת של העבר, כדי שכל אלה יהיו לקח אמיתי, אמרה מוניקה פראנק, כבוד השגרירה של הולנד בבוקרשט. עוד בסעיף הראשון של חוקת הולנד אסורה כל הפליה מסיבות אתניות, אמונות, מדיניות ומין. השגרירה הביעה את דעתה שלתערוכה יש מסר חשוב, לסלק לעולם את ההפליה הגזענית, את איבת הזרים. גבי קארע, פוג, מנהלת מחלקת האירופאית למען רומניה, הודתה למארגני התערוכה, והדגישה את העובדה שהמפגן התרבותי הזה הוא חלק ממחנכת יתר רחבה מוקדשת לקידום הדימוקראטיה בארצות מזרח איירופה. ברומניה, היא נעשית בשטחים רבים: חירות העתונות, דימוקראטיה פארלמנטרית, חוק הפלילים, זכויות הנשים, תכנית חינוך למען הנוער. כבודה עוד אמרה שהתערוכות הללו הצליחו לממש דבר קשה מאוד: גם הקשר בין העבר וההווה. כבוד השגרירה גמרה באיחולם חמים לקידום גם בעתיד של הדימוקראטיה ברומניה.